

Indholdsfortegnelse

ABSTRACT	3
INDLEDNING	4
Demokratisk legitimitet, rationaler & politisk ageren i en krisetid	4
Problemformulering	7
<i>Begrebsafklaring</i>	7
<i>Rationaler</i>	7
<i>Politisk ageren</i>	7
<i>Reaktion</i>	8
<i>Afgrænsning</i>	8
<i>Læsevejledning</i>	9
<i>Argumentation for problemformuleringens relevans</i>	10
<i>Det demokratiske glansbillede</i>	10
<i>Demokratier & kriser</i>	11
<i>Fra choktilstand til normalisering</i>	12
<i>Statskup fra oven & revolution fra neden</i>	13
<i>Coronakrisen: et ekstremt eksempel på en bredere tendens</i>	15
METODE	17
<i>Undersøgelhedsdesign</i>	17
<i>Videnskabsteoretisk tilgang</i>	17
<i>Empirisk grundlag</i>	18
<i>Allerede eksisterende empiri</i>	18
<i>Teori</i>	20
<i>Interview</i>	21
<i>Præsentation af nyt empirisk materiale</i>	21
<i>Det multiple casestudie</i>	21
<i>Præsentation af respondenter & strategi for udvælgelse</i>	22
<i>Interviewmetode & databehandling</i>	24
<i>Tilgang</i>	26
<i>Generaliserbarhed</i>	26
TEORETISK FORSTÅELESERAMME	27
<i>Max Weber's rationaler for social handling</i>	27
<i>Sociale handlinger</i>	27
<i>Formålsrationelle handlinger</i>	28
<i>Værdirationelle handlinger</i>	28
<i>Affektuelle handlinger</i>	28
<i>Traditionelle handlinger</i>	29
<i>Tillid som teoretisk perspektiv</i>	29
<i>Michel Foucault & biomagtens virke</i>	30
<i>Hvor der er mennesker, er der magt</i>	31

<i>Biopolitik, kontrol & selvstyring</i>	32
<i>Magtteknologier</i>	32
<i>Frihed & den produktive magt</i>	33
Operationalisering	34
<i>Interviewguide</i>	34
<i>Databehandling</i>	38
REDEGØRELSE	39
<i>Coronakrisens første fase</i>	39
<i>Tidslinje over centrale hændelser inden for lovgivning og tiltag omkring coronakrisen ved dennes første år</i>	39
<i>Hastelovenes indhold & tilblivelse</i>	41
<i>Den offentlige debat</i>	44
<i>Danskerne syn på den politiske ageren i krisens første år</i>	46
ANALYSE	48
<i>Analyse af respondenterne der var mest positive overfor den politiske ageren under coronakrisen</i>	48
<i>Kriseforståelse, individuel ageren & demokratiske legitimitet</i>	49
<i>Webers rationaliteter for social handling</i>	50
<i>Social & politisk tillid</i>	52
<i>Biomagt & biopolitik</i>	53
<i>Analyse af respondenterne der var mest kritiske overfor den politiske ageren under coronakrisens første fase</i>	56
<i>Kriseforståelse, individuel ageren & den demokratiske legitimitet</i>	57
<i>Webers rationaliteter for social handling</i>	58
<i>Social & politisk tillid</i>	60
<i>Biomagt & biopolitik</i>	62
DISKUSSION	66
KONKLUSION	70
LITTERATUR	71

ABSTRACT

The government interventions and political tools mobilized in Denmark during the initial year of the COVID-19 pandemic, were in many ways extreme and unusual both in content and in the process of creation. Laws of emergency and restrictions on individual rights were adopted during this period of time, interfering in the citizens lives in a level rarely experienced before in liberal democracies. Subsequently, parts of these laws and interventions, as well as the political process around them, were criticized in the public debate for declining basic democratic rights and procedures in the name of the pandemic.

Meanwhile, several contemporary studies are stating these issues as a general tendency of today's democracies, which makes the COVID-19 pandemic an interesting case for examining this topic further on. However, while the democratic backslide seemed clearer than ever during the first year of the corona crisis, analyzes carried out in that same period showed that the majority of the danish citizens still were highly positive towards the political way of handling this crisis. Since the legitimacy of representative democracies eventually is determent by the support of the citizens, this contradiction makes it even more relevant to investigate which rationales underlies this comprehension of the danish population, in order to shed a different light on the development of the danish democracy.

In this thesis a qualitative case-study based on four interviews representing the most and the least critical groups in this matter, have been made in order to expose the greatest varies in the rationales of the Danish population. The results of these interviews were analysed through different theoretical perspectives on how rationales of individual behaviour emerge. This study showed that the respondents representing the least critical group mainly acted from rationales which relied on a high level of vertical trust towards politicians, experts and scientists. These respondents had no perception of a general deterioration in democratic processes or neglect of their own individual democratic rights. They also acted from a sense of responsibility towards other people's health and they seemed to be highly affected by governmental power tools such as press conferences and hotlines. In the group representing the most critical citizens, this fear for other people's health was not found in the same matter. In regard to power tools both respondents showed awareness of their presence and purpose. Both respondents also pointed out the problematic in using emergency laws as a political tool, the lack of political capability and the limiting of individual's democratic rights, though they both stated that in times of crisis these measures might be necessary. Both respondents showed a high level of trust towards experts and scientists, in particular the independent actors, which was the main reason for them to follow the political requirements anyway during this period.

Despite the fact that these groups represented each other's opposites, the conclusion of the study is clear: The scientific discourse and the underlying biopower, along with a high level of in particular vertical trust are the main reasons for the rationales underlying the behaviour during the first year of the COVID-19 pandemic for both groups. The main difference within the two groups was found in their level of trust in the politicians' capabilities and credibility. Yet, both groups complied with the restrictions, due to their significant trust in science and experts, despite any disagreement regarding the governmental handling of the crisis.

KAPITEL 1

INDLEDNING

Demokratisk legitimitet, rationaler & politisk ageren i en krisetid

Fra tid til anden stilles samfund over for udfordringer så omfattende, at vi betegner det som en krise. Karakteristisk for kriseforståelse i samfundsmæssigt regi er, at uanset i hvilken grad og i hvilket tempo denne måtte forekomme, må anses for at være en udvikling af både fremadskridende og negativ karakter. En krise må imidlertid ikke forveksles med blot at være et problem eller en udfordring, men skal derimod begribes som et fænomen der besidder potentialet til at accelerere og sætte samfund i en tilstand så faretruende, at handling bliver en nødvendighed (Rasmussen, 2021, s. 46).

Et pres så massivt, at vi netop betegner det som en krise, og hvor et behov for at indføre resolute og større politiske indgreb opstod, må siden d. 31. december 2019 siges at være blevet en realitet for det globaliserede verdenssamfund (Statsministeriet, 2020). Her advarede det kinesiske styre The World Health Organization (WHO) om udbruddet af en mulig lungebetændelse i Wuhan. En måned senere erklærede WHO virusudbruddet for en global sundhedskrise, en pandemi der nu var accelereret og havde udviklet sig til en ganske fænomenal krisesituation for verdenssamfundet. Situationen stod på flere måder uden for sammenligning med nogen tidligere udfordring som vi som enkeltindivider, nation og verdenssamfund endnu havde mødt, og de politiske indgreb der i denne forbindelse blev foretaget, i forsøget på at undgå smittespredning – og i forlængelse heraf en overophedning af hospitalssektorerne, medførte ikke bare nedlukninger af samfundet på nationalt plan, men også en direkte indgriben i den enkelte borgers livsføring (Schultz & Jensen, 2020, s. 9 & Sundhedsstyrelsen, 2022a).

Graden og formen af disse indgreb svingede betydeligt fra nation til nation. Her synes det mest ekstreme tilfælde på hård, statslig indgriben mod denne virus at forefinde i Kina, der siden pandemiens begyndelse har ført en nul-COVID-politik, hvor man til stadighed den dag i dag isolerer, overvåger og kontrollerer befolkningen i en sådan grad, at det nu fører til protester i hele landet (Sørensen, 2020). Men også i lande med mere liberale, demokratiske traditioner antog indgrebene en

så totalitær form, at det kan kritiseres for at stride direkte imod gængse demokratiske principper. Dette f.eks. i Ungarn, Singapore, Østrig, Australien eller New Zealand (Reuters, 2022 & Lopes, 2021 & Lisbygd, 2021 & Mogensen, 2022).

I Danmark har landets folkevalgte politikere ligeledes været nødsaget til at indføre en række politiske tiltag i kampen mod corona-pandemien. I den politiske sfære afstedkom krisen en slags undtagelsestilstand af endnu uset karakter. Hvad chefredaktør for Weekendavisen Martin Krasnik dengang beskrev som en tilstand hvor ”... *alle de argeste ideologiske modstandere, der normalt bekrieger Mette Frederiksens forkærlighed for hård statsmagt, nu retter ind*” (Pagh-Schlegel, 2020). Globaliseringen medførte nemlig, at krisen accelererede i en grad, man ikke havde forudset. Den kendte ikke grænser, og behovet for hurtig og resolut reaktion herpå opstod inden for ganske få dage, hvorfor netop krisens tempo var en faktor der gjorde den ganske usædvanlig (Rasmussen, 2021, s. 54). Den vanlige politiske praksis for de folkevalgte politikere, regeringen og de involverede myndigheder blev for en stund blev sat på pause, til fordel for en tilstand af ”krisepolitik”, der fordrede et langt større manøvrerum end under normale forhold (Rasmussen, 2021, s. 16). Her tog man politiske værktøjer som restriktioner, kraftige anbefalinger og lovgivning i brug, herunder en række hastelove, der skulle udbygge en næsten 50 år gammel epidemilov, som man ved krisens begyndelse anså som værende for utidssvarende og forældet (Tranberg, 2021 & Hvilsted, 2020).

Det er imidlertid interessant at bemærke, at demokratiske systemer traditionelt presses under kriser, netop fordi behovet for politiske indgreb som reaktion på krisen opstår. Des større et chok et samfund udsættes for - og des hurtigere en negativ udvikling krisen antager, jo større behov for en hurtig reaktion herpå opstår der selvsagt også. Historisk har dette problem tydeligst vist sig i forbindelse med krige, eller når samfund har været underlagt svære økonomiske pres, og netop disse hastelove blev da også efterfølgende kritiseret for at udfordre basale demokratiske principper, både i forhold til deres indhold og tilblivelse (Hansen, 2020) (Jf. s. 11-14). Den første af disse love indeholdt f.eks. muligheden for tvangsvaccination og indlæggelsespligt, retten til at kræve personfølsomme oplysninger fra virksomheder i forbindelse med smitteopsporing, en udvidet magt til Sundheds – og Ældreminister Magnus Heunicke der gav ministeren muligheden for at tage beslutninger uden om Folketinget, samt skærpede regler inden for ytringsfrihed, bevægelsesfrihed og demonstrationer omhandlende corona-epidemien (Hvilsted, 2020).

Kritikken fremgik i den forbindelse både i den offentlige debat, samt i en rapport udført af en af Folketinget nedsat arbejdsgruppe, omhandlende myndighedernes håndtering af krisens første fase. I denne rapport beroede kritikken sig blandt andet på at de demokratiske processer ved brug af hastelovgivning, i sin natur forringes og at dele af forløbet kunne kritiseres for at være foregået i et uhensigtsmæssigt højt tempo og dermed ”*ligge kimen til et alvorligt demokratisk legitimitetsproblem*” (Christensen m.fl., 2021, s. 44). Det er i den forbindelse interessant at bemærke, at der i forskningsmæssigt regi i de seneste år generelt tegnes et billede af, at gamle repræsentative demokratier som det danske, synes udfordret netop grundet de politiske lederes forsøg på at effektivisere de politiske beslutningsprocesser (Jf. s. 13-14).

Coronakrisen krævede dog åbenlyst handling, og spørgsmålet om hvordan man som ledere af et repræsentativt og liberalt demokrati agerer handlekraftigt, samtidigt med at vanlige demokratiske traditioner, processer og systemer respekteres og opretholdes, meldte sig. Hvordan agerer man i dette krydsfelt mellem krise og demokrati? Og må demokratiske rettigheder og processer for enhver pris efterleves i det politiske virke, eller er det legitimt at sætte dem ud af kraft for en stund, når krisen kradser på døren? Hvad der med andre ord er på spil i netop dette krydsfelt, er den demokratiske legitimitet.

Imidlertid ses der i det danske tilfælde, ifølge en række analyser omhandlende danskernes holdning til den politiske ageren under denne første fase af coronakrisen, på trods af denne offentlige kritik, at der stadig herskede stor enighed om og accept af, at den politiske ageren var tilfredsstillende og nødvendig (HOPE, 2021, s. 5).

Ses forskellen mellem den legitime og den illegitime magtudøvelse derfor som en praksis der ikke er bestemt af hvorvidt regler vedtages legalt eller efter bestemte demokratiske principper, men derimod som værende bestemt af borgernes accept af magtudøvelsen, behøver den danske politiske ageren under coronakrisens første fase ikke nødvendigvis at anses som værende problematisk for demokratiets tilstand (Holm, 2014, s. 19).

Den danske befolkning synes altså ikke at finde den påståede svækkelse af det demokratiske system, som vi kendte det før coronakrisen, for nær så problematisk som det fremgår af den offentlige debat, og det er i den forbindelse relevant at undersøge, hvilke rationaler der lå bag danskernes opfattelse af

den politiske ageren i denne periode. Skyldes dette en anderledes forståelse af hvad et demokrati egentligt er, og skal kunne? Eller var solidaritet og medborgerskab f.eks. vigtigere for danskerne, end deres demokratiske rettigheder? Findes forklaringen i en høj grad af tillid til magthaverne og de politiske institutioner - eller er det en særlig form for magt, der ligger til grund for danskernes holdning?

Problemformulering

Hvilke rationaler lå til grund for danskernes reaktion på den politiske ageren under coronakrisens første fase?

Begrebsafklaring

Rationaler

Defineres som summen af de ræsonnementer eller bevægegrunde der ligger forud for en givet handling, reaktion eller holdning. Her kan faktorer som samfundssyn, menneskesyn, ideologiske ståsteder og andre logisk funderede være bestemmende, men begrebet må også forstås i bredere forstand end dette. I denne forbindelse anses rationaler nemlig både for at kunne opstå bevidst, sådan som det er beskrevet ovenfor, men også som noget der kan eksistere ubevidst for den enkelte, hvormed disse ikke nødvendigvis er et resultat af en rationaliseringsproces, ej heller at individet selv er opmærksom på hvad der faktisk ligger bag dets handling, reaktion eller holdning (Andersen & Kærgård, 2009).

Politisk ageren

Defineres i dette speciale som de handlinger der foretages i embedsregi af henholdsvis folkevalgte politikere, regering og offentlige myndigheder. Begrebet indeholder imidlertid to niveauer der tager form som et praktisk og et kommunikativt niveau. Når de politiske aktører agerer i praktisk forstand, henvises der til brugen af de politiske instrumenter og procedurer, der er en del af det pågældende politiske systems mekaniske virke. Dette f.eks. i form af udstukne anbefalinger og retningslinjer, eller ved tilblivelse af lovgivning, herunder de processer dette måtte indbefatte. Denne praktiske dimension omhandler både de valg - og ikke mindst fravalg, der foretages i løbet af sådanne politiske processer.

Dog må politisk ageren også forstås ud over denne mekaniske forstand. Dette fordi mange politiske handlinger ikke nødvendigvis udmundes i lovgivning eller anden politisk output, men også kan forekomme i mindre eksplicit eller konkret form. Her henvises med andre ord til det førnævnte kommunikative niveau der repræsenterer en mere latent, men ikke mindre vigtig, del af at agere politisk i repræsentative demokratier. Dette niveau er essentielt af den årsag, at folkevalgte politikere og offentlige myndigheder i en sådan form for demokrati, har en grundlæggende opgave i at kommunikere og videreformidle til befolkningen hvad der foregår i det politiske maskinrum – hvad der i samfundsvidenskabelige teorier ofte betegnes som ”den sorte boks”, og dermed sikre gennemsigtighed i det politiske system og i forlængelse heraf, den demokratiske legitimitet for dette (Hollyer m.fl., 2011, s. 1192). De kommunikative handlinger foretaget i et sådant system må derfor ligeledes anses som en vigtig del af det samlede billede af den politiske ageren for disse aktører.

Reaktion

Dette begreb udgør en samlebetegnelse for begreberne omhandlende *holdning*, *opfattelse* og *adfærd* hos danskerne i forbindelse med coronakrisen. Altså huser dette begreb de holdninger de dannede i forhold til den politiske ageren, hvordan de generelt opfattede situationen samt hvorledes de agerede rent praktisk i den pågældende periode.

Afgrænsning

Der er foretaget en række empiriske og tidsmæssige afgrænsninger for besvarelsen af ovenstående problemformulering. Empirisk afgrænses undersøgelsen til at behandle de dele af lovgivningen, tiltagene, vedtægterne samt den øvrige politiske ageren, der i offentligheden er blevet kritiseret for at udfordre basale demokratiske rettigheder (Hansen, 2020). Dette af den årsag, at det empiriske materiale omhandlende dette felt er enormt (Christensen m.fl., 2021), og at specialets fokus ikke ligger på i hvilken grad og om, der reelt skete en forringelse af demokratiets tilstand, men derimod hvilke rationaler der ligger bag danskernes opfattelse herom.

Tidsmæssigt afgrænses undersøgelsen til at omhandle danskernes reaktion på den vedtagne hastelovgivning, de udstukne retningslinjer samt den generelle politiske ageren ved coronakrisens begyndelse. Dette betegnes som krisens ”første fase” der nærmere bestemt gælder perioden fra den første annoncering af restriktioner og forslag til lovgivning vedrørende coronakrisen, som blev

fremSAT af Statsministeriet i forbindelse med pressemødet d. 11. marts 2020, til og med vedtagelsen af en permanent epidemilovgivning vedtaget d. 23. februar 2021 (Statsministeriet, 2020 & Tranberg, 2021). Denne tidsmæssige afgrænsning er relevant af den årsag, at det særligt er den politiske ageren i denne fase, der i den offentlige debat er blevet kritiseret for ikke blot at forringe den enkelte borgers demokratiske rettigheder, men også for at være udfordrende for de demokratiske dele af de traditionelle processer, der er en ellers uomgængelig del i dannelsen af politik (Jf. s. 42-43).

Denne tidsmæssige afgrænsning findes desuden relevant, fordi den belyser flere niveauer af krisen. Den rummer både hvad der kan betegnes som "den korte krise" og "den lange krise" i forbindelse med udbruddet af corona. Altså, at der på kort sigt var tale om at et chok og en undtagelsestilstand meget pludseligt blev en realitet for samfundet, og dermed også den præmis man både reagerede og agerede ud fra - men at der på lang sigt stadig var tale om en samfundsmæssig krise, der blot måtte håndteres under andre præmisser (Rasmussen, 2021, s. 17). Denne første fase huser altså, udover chokket, også overgangen fra choktilstand til normalisering af det at leve og agere i et epidemisk samfund som et repræsentativt demokrati. Begge dele af krisens første år er relevante at undersøge, fordi de tilsammen både favner borgernes reaktion på den politiske ageren under en choktilstand, samt som en del af et epidemisk samfund, hvor corona langsomt blev en fast del af hverdagen, men hvor politisk handling stadig var en nødvendighed (Ibid., s. 16).

Læsevejledning

Rapporten består af i alt seks kapitler, hvoraf der af det første kapitel fremgår en indledning til emnet, præsentation af problemformuleringen samt begrebsafklaring og argumentation for specialets relevans. Rapportens andet kapitel indeholder en redegørelse for den metodiske tilgang til besvarelsen af specialets problemformulering, herunder en præsentation af undersøgelsesdesign, allerede eksisterende empiri, videnskabsteoretiske overvejelser, de teorier der benyttes samt strategien for indsamling af nyt empirisk materiale. Dette efterfølges af et tredje kapitel, hvoraf en dybdegående redegørelse for undersøgelsens teoretiske forståelsesramme fremgår. Dette kapitel udmunder sig i en operationalisering af disse teorier, i form af den interviewguide der benyttes i nærværende undersøgelse. Rapportens fjerde kapitel har til formål at redegøre for en række relevante forhold inden for emnet. Dette f.eks. den pågældende periodes konkrete forløb i henhold til den politiske ageren, en redegørelse for den kritik forløbet har affødt samt en gennemgang af relevante undersøgelser af danskernes holdninger herom. Rapportens fjerde kapitel indeholder en todelt analyse af de fire

interviews der er foretaget i forbindelse med indsamlingen af nyt empirisk materiale. Rapporten afsluttes af et sjette kapitel der består af henholdsvis en diskussion af resultaterne af den foregående analyse, og en konklusion på specialets problemformulering.

Argumentation for problemformuleringens relevans

Det demokratiske glansbillede

Fundamentet i liberale, repræsentative demokratier som det danske beror sig på, at samfundets borgere går til folketingsvalg og stemmer på de partier og politikere som de ønsker, skal repræsentere netop deres holdninger i skabelsen af den politik, der skal lede landet. Denne politik opstår i forlængelse af politiske processer, der ligeså hviler på en demokratisk sædvane, baseret på åbenhed og gennemsigtighed, og som vi kan samles, trykteste og ytre os frit omkring, i det offentlige rum. Systemet beror sig i praksis på, at en parlamentariske styringskæde sikrer, at alle repræsentanter får indflydelse, og at ingen kan træffe beslutninger uden om et folketing, der altid må agere ud fra et oplyst grundlag (Folketinget, 2022). Som borgere i dette samfund har vi i den forbindelse en række demokratiske rettigheder, der tilsammen udgør en vigtige bestanddel af et demokratiets virke. Vi ret til at sige hvad vi vil, ret til at samle os og demonstrere for vores synspunkter og ret til at afgive vores stemme ved frie og lige valg. Vi har ret til at tro og mene hvad vi vil og vi er vant til at kunne bevæge os frit rundt i samfundet (Danmarks Riges Grundlov, 1953, kapitel 8).

For os danskere er denne demokratiske styreform, og de iboende rettigheder for den enkelte, en lige så naturlig del af hverdagen og samfundslivet, som det er at trække vejret. Vi tænker ikke over det i det daglige, og vi er sågar dobbelte verdensmestre i at have tillid til at politikerne overholder de demokratiske spilleregler (Svendsen, 2020). Disse rettigheder er med andre ord, alle sammen nogle som vi ikke tænker over i det daglige, og som vi alligevel betragter som selvfølgelig, og som sikres af hvad der betegnes som retsstaten¹. Men at lede et land demokratisk, er ofte mere end blot praktiske, lovgivningsmæssige og processuelle foranstaltninger, og i dansk regi beror systemet sig da også på en række uskrevne, og højere grad traditionsbundne og normbaserede spilleregler, der både omfatter de styrede og de styrende. Et eksempel er her, at vi i Danmark traditionelt har betragtet vores politiske system, som værende kendetegnet ved at have en relativt kort afstand mellem borgerne og de

---

¹*Retsstat*: Stat der styres af en generel lovgivning, der er gennemført med deltagelse af folkevalgte repræsentanter (Christoffersen, 2015)

folkevalgte. En politisk sædvane, der ikke står nedskrevet i nogen lov, men som vi i vores egen Danmarkskanon, beskriver som en ”uhøjtidelig og antiautoritær tilgang til magten” (Mogensen, 2020). I det danske demokrati bor også en tradition for, at den demokratiske deltagelse blandt befolkningen er relativt høj, i sammenligning med andre lande, hvilket er et ganske håndgribeligt mål på et repræsentativt demokratis reelle tilstand (Svensson, 2015, s. 5). En forudsætning for graden af deltagelse og oplevelsen af en kort afstand mellem borgere og politikere, er imidlertid traditionen for åbenhed og gennemsigtighed i forvaltningen af politik, således, at folket også reelt sikres muligheden for inddragelse og deltagelse (FN, 2020). Demokratiet i sin ideelle form, som vi kender det i Danmark, er altså ikke blot et objektive fænomen, bestående af nedskrevne regler, procedurer og lovgivning, men er i lige så høj grad et socialt produkt, der er afhængigt af befolkningens deltagelse og tilslutning til dette (Jensen, 2020). En samlebetegnelse for denne beskrivelse af de mere uformelle dele af det ideelle demokrati, er *politisk kultur*, og der kan argumenteres for, at dennes tilstand er en lige så vigtig stabilisator for et demokratisk system, som formelle regler eller lovgivning (Torpe, 2009, s. 1059). Kombinationen af den enkeltes rettigheder, retsstaten, den politiske kultur og det parlamentariske styresystem, samt opretholdelsen af disse grundelementer, er det der bestemmer demokratiets legitimitet², herunder i hvilken retning demokratiets tilstand reelt bevæger sig i.

Demokratier & kriser

Nærværende problemformulering er relevant at besvare af flere årsager, da coronakrisen på mange niveauer fremstår som en ganske unik begivenhed i nyere tid. At menneskeheden rammes af epidemier og pandemier er ikke nye fænomener, men for en nu globaliserede verden, hvor verdensborgerne flytter sig over enorme afstande, på tværs af grænser i et endnu uset tempo, spredte corona-virussen sig med en fart man ikke før havde oplevet og tidsspektret for at finde sundhedsfagligt grundlag at agere ud fra blev derfor meget smalt. Krisen blev fænomenal for vor tid, fordi den ikke blot blev opfattet som en trussel for vores sundhedsmæssige tilstand, men fordi man ved krisens indtog frygtede, at den også ville skabe en lavine af andre kriser (Stie, 2020). Udover rent praktisk at have åbnet op for risikoen for et generelt kollaps af sundhedssektoren, har denne krise nemlig haft en række andre følgevirkninger, og den kan derfor i dansk regi siges også at være unik i sit omfang.

---

² *Demokratisk legitimitet*: Retmæssigheden af et styre, en styreform eller en lovgivning; anses for at være betinget af, at de styrede anerkender magtudøveren og magtudøvelsen som noget, der bør respekteres (Loftager, 2011).

Som eksempler har coronakrisen blandt andet bidraget til en øget ulighed og andre samfundsøkonomiske konsekvenser som recession og arbejdsløshed, skabt grobund for en tiltagende racisme, øget tilfældene af vold i hjemmet, ændret rollefordelingen i demokratiske systemer hvor f.eks. eksperternes rolle synes forandret og det forventes at den på længere sigt vil være årsagen til en række konsekvenser for den mentale folkesundhed (Schultz & Jensen, 2020, s. 10 og Stie, 2020 og Petersen m.fl. 2020). Men udover at den har grebet ind i sådanne sociale, politiske og økonomiske sfærer – har den med den politiske håndtering, også bevæget sig helt ind i stuerne hos den enkelte samfundsborger og man kan, som nævnt ovenfor, sågar tale om at vi siden den 11. marts 2020 har levet i et egentligt epidemisk samfund (Schultz & Jensen, 2020).

Argumentet for netop at undersøge den politiske ageren i denne forbindelse findes i, at der i de senere år, i forskningen omhandlende demokratiers tilstande og udvikling, skildres en tendens til en af-demokratisering af beslutningsprocesserne i de moderne repræsentative demokratier (Jf. s. 14-15). Selvom en analyse af beslutningsprocesserne under coronakrisen ikke er genstandsfeltet i dette projekt, men derimod danskernes opfattelse herom, gør det alligevel den korte krise relevant at undersøge, fordi det er i denne periode, at krisen fremstod som det største chok for samfundet, var forbundet med størst uvidenhed og hvor det største behov for resolut og hurtig politisk reaktion synes at være. Der kan i denne forbindelse argumenteres for, at krisen på kort sigt bliver interessant at undersøge, fordi den satte det politiske system i en situation hvor man måtte agere prompte. Dette kan derfor opfattes som et vindue, der giver et kondenseret billede af demokratiets normaltilstand. Sagt med andre ord, at eventuelle udviklingstendenser i det politiske system, fremstod tydeligere end nogensinde under et sådan pres, og at det i forlængelse heraf bliver relevant at forsøge at forstå danskernes reaktion i spørgsmålet om demokratiets legitimitet.

Fra choktilstand til normalisering

Da chokket i løbet af sommeren 2020 havde lagt sig, indledtes overgangen imidlertid til hvad der kan betegnes som ”den lange krise”. En epidemisk virkelighed, hvor restriktioner kom og gik, og ord som ”smittetryk”, ”coronapas”, ”flokimmunitet” og ”hotspot” blev en fast del af vores sprog (Ebbesen & Harboe, 2020). Befolkningen, politikerne og myndighederne befandt sig nu i en art normaliseringstilstand i forhold til at leve med corona, men hvor politisk handling stadigvæk var en nødvendighed. De omfattende og store indgreb og tiltag som var en del af krisens politik og som der i undtagelsestilstanden synes at kunne legitimeres, havde ikke længere samme berettigelse (Rasmussen, 2021, s. 17). Overgangen til den lange krise er ligeledes interessant i et demokratisk

øjemed, fordi udviklingen i danskernes reaktion på den politiske ageren, i forhold til en begyndende normaliseringstilstand af det epidemiske samfund, inden for dette første år blev indledt, kan bruges til at bekræfte eller afkræfte om denne undtagelsestilstand netop kan benyttes som mål på danskernes rationaler i forbindelse med demokratiske processer og deres egne individuelle rettigheder. For når chokket langsomt fortager og hverdagen indfinder sig, men den krisens politik forbliver den samme, så må større nedslag som f.eks. minksagen eller spørgsmålet om vacciner, ligeledes bidrage til nuancerne i forståelsen af den reaktion og rationalerne bag, som den danske befolkning havde til at begynde med.

Udover at krisen, herunder håndteringen af denne, er unik i sit udgangspunkt og derfor relevant at undersøge nærmere, kan en undersøgelse som denne altså tjene som element i forståelsen af en større tendens omhandlende befolkningens forståelse af demokratiers generelle tilstand og udvikling. I forlængelse heraf, er det interessant at undersøge denne problemstilling, fordi det fremstår som en ekstrem case på en tendens der allerede er skildret blandt forskere, men som der ikke hersker enighed omkring.

Derfor kan en undersøgelse som denne tjene som element i en større diskussion af repræsentative demokratiers ageren, når de tryktestes af eksterne faktorer som f.eks. en global sundhedskrise, og i forlængelse heraf hvilket betydning det har, eller ikke har for, den demokratiske legitimitet. Med andre ord kan resultaterne af denne undersøgelse tjene som en kritisk case, i en større diskussion om repræsentative demokratiets generelle tilstand og udvikling, fordi den netop repræsenterer et usædvanligt eksempel på en allerede skildret tendens (Andersen m.fl., 2012, s. 90).

Statskup fra oven & revolution fra neden

At der kan opstå et dilemma mellem at opretholde basale demokratiske rettigheder og samtidigt agere reaktivt og resolut, er ikke noget nyt fænomen. Historisk har det ofte vist sig, demokratiske systemer udfordres når de eksponeres for store pres både eksternt og internt.

Dette ses tydeligst i de lande hvor den demokratiske styreform er relativt ny, i de markedsbaserede demokratier eller i lande hvor man har forsøgt at gennemtvinge demokratiske systemer (Østergaard, 2020). Hvor Kina & Singapore giver sine borgere økonomiske - men ikke politiske rettigheder, til trods for at disse lande bryster sig under demokratiets faner, samt i en række af Mellemøstens stater, hvor udefrakommende har forsøgt at gennemtvinge demokratiske systemer, så som Egypten, Irak og

Libanon, kan man i situationer hvor landende presses af krig, revolution eller borgerkrig, erfarer at de demokratiske rettigheder ofte undermineres, eller tjener som dække for illegitim magtudøvelse (Andersen, 2021 & Karner, 2020). Disse er alle eksempler på lande, hvor retsstaten ofte ikke slår til, når de demokratiske rettigheder kommer under pres.

Et ekstremt eksempel på hvad der kan ske, hvis demokratiske spilleregler ikke overholdes i nyere tid, fandt sted i Tyskland i 1930'erne. Her havde den økonomiske krise, efter krakket på Wall Street i 1929, spredt sig som ringe i vandet og sat landet ud i en massiv økonomisk depression med massearbejdsløshed (Schou, 2013). Denne krise skabte grobund for, at et misbrug og en manipulering via det politiske system kunne finde sted, og Rigsdagsbranden i 1933 gav anledning til, at daværende rigskansler Adolf Hitler kunne sætte det vanlige demokratiske system ud af kraft, fængsle politiske modstandere og gøre brug af bestikkelse, der til sidst gav ham direkte diktatorisk magt. Alt dette, netop i krisens navn (William, 1960, s. 119-120). Eksemplet er selvfølgelig sat på spidsen, men ikke desto mindre er det historiens gang, og begivenheden blev startskuddet til en verdenskrig hvor også de politiske indgreb, der i de involverede lande måtte foretages ofte var udfordrende for den enkeltes demokratiske rettigheder, og fordrede på mange måder en direkte indgriben i den enkelte borgers livsføring og hvor den politiske ageren ligeledes stod i et dilemma mellem at gå på kompromis med demokratiets basale idéer, for at undgå det, der var værre (Undervisningsministeriet, 2008).

Karakteristisk for ovenstående eksempler er imidlertid, at presset på de demokratiske rettigheder, som oftest kommer af eller ligger grobund for klassiske trusler i form af enten statskup fra oven - eller revolution fra neden, samt at der forekommer, hvad man kunne betegne som en meget eksplicit form for demokratisk underskud (Østergaard, 2020). Med andre ord tjener disse som eksempler på hvad man kan betegne som meget direkte former for demokratisk underskud, hvor basale demokratiske rettigheder erstattes med hård magt & direkte fratagelse af rettigheder, men ifølge en række forskere i demokratiers udvikling, er en ny form for tilbagegang for denne styreform, i tiltagende grad en realitet (Thorup & Seeberg, 2020 & Hansen, 2020 & Østergaard, 2020).

I forskningsmæssigt regi, er der som nævnt, over den seneste årrække imidlertid blevet tegnet et billede af at også de repræsentative demokratier synes udfordret. Denne udvikling fremgår dog som værende af mere langt mere latent karakter, og den viser sig også i de gamle, liberale, repræsentative demokratier. Igennem en analyse af 14 lande skildrer historiker Peter Seeberg og idéhistoriker Mikkel

Thorup, en tendens, hvor politiske og økonomiske eliter i tiltagende grad ser denne demokratiform som en byrde for effektivt at lede landet (Thorup & Seeberg, 2020, s. 23). Dermed er demokratiets krise, ikke længere karakteriseret i den klassiske og dramatiske forstand, med en trussel udefra, men derimod kendetegnet ved en langsom udfasning af demokratiske processer som vi kender dem inde fra, i forsøget på at effektivisere undergraver folkets mulighed for at deltage, fordi det i stigende grad anses som værende irrationelt eller for ineffektivt (Thorup & Seeberg, 2020, s. 38). I disse undersøgelser tegnes et billede af at undergravende tendenser viser sig, men at de serveres i demokratiets navn (Østergaard, 2020 og Seeberg & Thorup, 2020).

Coronakrisen: et ekstremt eksempel på en bredere tendens

Kigger vi i den forbindelse mod Danmark, og ind i det politiske maskinrum, eksisterer der her tradition for en decentral og flad beslutningsstruktur blandt de folkevalgte magthavere. Med andre ord er systemet kendetegnet ved en ikke-pyramide-lignede politisk organisationsform, hvor alle medlemmer deltager direkte i beslutningerne, og magten ikke centraliseres hos f.eks. en regering, men derimod bredes ud på et langt bredere spektrum (Gulli, 2022). I Danmark er denne form som bekendt repræsenteret ved, at alt lovgivningen skal vedtages blandt de folkevalgte medlemmer af folketinget, og at den siddende regering først derefter kan handle ud fra resultaterne af processerne i folketingsalen. Der bor altså et ideal om en parlamentarisk styringskæde i det danske politiske system.

Dog hersker der også her uenighed blandt forskere om, i hvilket retning den demokratiske legitimitet i beslutningsprocessen synes at bevæge sig³ (Kroghsholm m.fl., 2020 & Fossum, 2020 & Reiermann, 2017). Men at der forekommer forandringer, også i det danske politiske maskineri, skildres i en undersøgelse foretaget af professorerne Jørgen Grønnegaard Christensen, Jørgen Albæk Jensen, Peter Bjerre Mortensen og Helene Helboe Pedersen, fremgår det imidlertid, at der siden 1990 er sket en forskydning i magtstruktur i det danske demokrati (Christensen m.fl., 2010). Denne forskydning består i hovedtræk i, at man i stigende grad tager bekendtgørelser i brug, fremfor lovgivning. Forskellen på bekendtgørelser og love er, at man ved lovgivning skal igennem en egentlig parlamentarisk proces og forhandling i folketinget, hvilket ikke gør sig gældende ved

---

³ *Demokratisk legitimitet i beslutningsprocessen*: Beslutninger træffes på baggrund af en gennemskuelig og åben demokratisk proces der sikrer at opbakningen til systemet fra borgerne bibeholdes (Granov, 2014).

bekendtgørelser⁴. Faktisk er antallet af bekendtgørelser steget med hele 300 procent fra 1990 til 2018, hvor antallet af love blot er steget med 21 % (Christensen m.fl., 2010). Ifølge undersøgelsen er der derfor sket en forskydning af magten fra folketinget til regerings – og embedsværket – med andre ord en centralisering af magten. Denne undersøgelse tegner altså et billede af, at Folketingets indflydelse på den politik der gennemføres, generelt er faldende, og at ministerierne og embedsværket heri, har en tiltagene magt. Der kan med denne tendens argumenteres for, at i det den parlamentariske kontrol med den førte politik svækkes, må tilliden til ministre og embedsværk spille en tilsvarende større rolle, fordi det er mindre gennemsigtigt hvad der foregår i det politiske maskinrum (Mogensen, 2020).

Denne tendens, hvor magten centraliseres ved at undgå lange processer i folketinget, er den politiske ageren i forbindelse med coronakrisen og de hastelove der i denne forbindelse blev vedtaget, ifølge Jørgen Grønnegaard Christensen, ekstreme eksempler på: *”Alle de indgreb, som er lavet indtil nu under den aktuelle krisesituation, er baseret på to ting: Nemlig at regeringen får nogle bemyndigelser, som er meget, meget vidtgående, og at man først efterfølgende får dem ratificeret af partierne for eksempel i kredsen af partiledere”* (Mogensen, 2020). Faktisk viser undersøgelsen at der under coronakrisens første fase i alt blev vedtaget 51 bemyndigelser og 47 bekendtgørelser i forbindelse med epidemiloven eller anden lovgivning om covid-19 (Christensen m.fl., s. 104). Ifølge politisk kommentator ved Altinget, Lars Trier Mogensen, er særligt de beføjelser som sundhedsminister Magnus Heunicke fik, i forbindelse med vedtagelsen disse hastelove, et eksempel på denne tendens. Han pointerer her, at selvom hastelovgivningen ikke var så vidtgående, som det f.eks. var tilfældet i Ungarn, er den stadig problematisk i et demokratisk perspektiv. I Ungarn gik daværende premierminister Viktor Orbán så langt som helt at suspendere parlamentet og per dekret udstede sig selv nødretsbeføjelser, samt muligheden for at arrestere kritikere, kan der alligevel argumenteres for, at Magnus Heunicke med hastelovene blev til en af Danmarkshistoriens mest magtfulde politikere (Mogensen, 2020).

---

⁴ *Bekendtgørelse*: Hjemmel i en lov/henviser til en lov. Den er lige så bindende som en lov. Udstedes typisk af ministre (Skatteministeriet, 2022)

KAPITEL 2

METODE

Formålet med dette kapitel er at redegøre for den metodiske tilgang til undersøgelsen af de rationaler der lå til grund for danskernes reaktion på den politiske håndtering af coronakrisen i dennes første fase. Kapitlet indledes med en gennemgang af den overordnede ramme for besvarelsen af problemformuleringen, altså det anvendte undersøgelsesdesign. I forlængelse heraf findes en mere uddybende præsentation af den allerede eksisterende og udvalgte empiri, metoden for indsamling og behandling af nyt empirisk materiale, undersøgelsens videnskabsteoretiske ståsted samt overvejelser om konklusionernes generaliserbarhed.

Undersøgelsesdesign

Denne undersøgelse er udformet som et kvalitativt casestudie. Det empiriske materiale der benyttes inden for dette felt, ud over den allerede eksisterende forskning, erhverves gennem fire interviews. Det empiriske produkt der kommer ud af disse samtaler, analyseres efterfølgende på baggrund af tre teoretiske perspektiver. Disse perspektiver beror sig på henholdsvis (1) Max Webers idealtyper om *rationaler for social handlen*, (2) teorier omhandlende *social – og politisk tillid* samt (3) Michel Foucaults teori om *biomagtens virke*. Teoriernes begreber benyttes som redskaber i den teoretiske forståelsesramme der både udgør grundlaget for formulering af den anvendte interviewguide, samt fungerer som det analytiske begrebsapparat der efterfølgende anvendes i en analyse af det empiriske produkt der måtte komme ud af disse interviews. Slutteligt diskuteres teoriernes forklaringskraft, både i forhold til resultaterne fra analysen af de fire interviews med det formål at kunne besvare specialets problemstilling. Dermed kan undersøgelsesdesignet og den iboende forskningsstrategi for dette projekt betegnes som værende et teorifortolkende casestudie (Jf. s. 27-35).

Videnskabsteoretisk tilgang

Nærværende genstandsfelt og problemformulering, herunder den nye viden der måtte fremkomme i forsøget på at besvare denne, erkendes gennem den videnskabsteoretiske position *kritisk realisme*. Den realistiske tilgang tilkendegiver sig i denne forbindelse ved, at verden og den viden vi måtte have herom, erkendes som værende observerbar. Altså, at hvad vi kan erfare er grundlæggende virkeligt

og at vi heraf kan udlede konklusioner ud fra en objektiv rolle som observatør (Ingemann, 2013, s 53). At undersøgelsen også tillægger sig en *kritisk* realistisk videnskabsteoretiske tilgang giver sig imidlertid til kende på flere måder. Dette både i problemformuleringens ophav samt i de metodiske overvejelser om indsamlingen og tolkningen af nyt empirisk materiale. Først og fremmest findes specialets relevans netop i en kritisk tilgang til en allerede eksisterende tese om at den demokratiske legitimitet er på tilbagetog i Danmark, som flere forskere har fremsat. Denne legitimitetskrise er dog, i forbindelse med coronakrisen, svær at få øje på, hvis man spørger danskerne selv. Dette endda på trods af en ellers udbredt offentlig kritik der beroede sig på, at der netop var sket en betydelig forringelse af de demokratiske rettigheder under denne krise. En kritisk tilgang til denne påståede observerbare viden om at demokratiets legitimitet generelt skulle være udfordret, udgør dermed grobunden for dette speciales relevans.

Metodisk er den kritisk realistiske vinkel ligeledes benyttet. Dette gennem en induktiv tilgang til undersøgelsen, hvor det ved brug af flere forskellige teoretiske perspektiver på resultaterne af fire strategisk udvalgte cases, forsøges at belyse genstandsfeltet og undersøge teoriernes forklaringskraft på denne nyfundne empiri. Her er målet netop at forstå verden ved at observere den, men også at tolke denne viden ved opbakning fra flere teoretiske tilgange, der netop tjener det formål at sætte denne viden under forskelligt lys (Ingemann, 2013, s. 89). Indirekte virker disse teorier derfor som forskellige teser for hvad der ligger bag fænomenet. Dette med det mål for øje, at deres grad af forklaringskraft kan bibringe provisorisk viden inden for det generelle felt omhandlende demokratiers udvikling (Ibid.)

Empirisk grundlag

Allerede eksisterende empiri

Nærværende redegørelse og diskussion beror sig blandt andet på allerede eksisterende empiri omhandlende hastelovgivning og de øvrige politiske tiltag der blev foretaget under coronakrisens første fase i Danmark. Det empiriske materiale består i den forbindelse primært af rapporter om myndighedernes håndtering af COVID-19-pandemiens første fase, udarbejdet af en nedsat arbejdsgruppe bestående af professor i offentlige forvaltning Jørgen Grønnegård Christensen og andre eksperter (Christensen m.fl., 2021,). Der benyttes også data fra Statens Serum Institut, omhandlende forløbet i forhold til krisens udvikling, samt det egentlige lovmateriale, i form af både

forslag og vedtagne love hentet ved den statslige hjemmeside for retsinformation (Sundhedsstyrelsen, 2022a & Retsinformation, 2020).

Der benyttes ligeledes empirisk materiale omhandlende udviklingen i danskernes holdninger til, og reaktion på den politiske ageren i den undersøgte periode. Det drejer sig i den forbindelse primært om brug af forskningsprojektet HOPE (How Democracies Cope with Covid19), der løbende har behandlet sammenhængen mellem myndighedernes udmeldinger, mediernes dagsorden og befolkningens adfærd, fra coronakrisens begyndelse (Petersen & Roepstorff, 2021). Derudover anvendes meningsmålinger foretaget i den pågældende periode, omhandlende danskernes holdninger til håndteringen af coronakrisen, som er foretaget af forskellige meningsmåling - og analyseinstitutter (Voxmeter, 2021 og Maillard & Zalc 2020).

Slutteligt anvendes empirisk materiale der behandler danskernes tillid til myndigheder og politikere generelt samt forskning om demokratiets generelle tilstand i Danmark, herunder undersøgelser om danskernes egne opfattelse herom. Her benyttes primært den årlige undersøgelse af demokratier i Europas' tilstand "Democracy Perception Index" udført af markedsanalysefirmaet Latana & den globale organisation Alliance for Democracies, samt Peter Seeberg og Mikkels Thorups udgivelser omhandlende demokratiers tilstand i Europa (Knudsen, 2021 & Latana, 2021 & DUF, 2020 & Helder, 2021 & Seeberg & Thorup 2020). Dette empiriske materiale medtages med det mål for øje at tegne et mere generelt billede af danskernes forståelse af samfundets tilstand, fordi de adspurgtes antagelser om denne generelle tilstand formodes at være en vigtig faktor at klarlægge, i forhold til at forstå deres umiddelbare reaktion på den politiske ageren ved coronakrisens indtog (Petersen & Roepstorff, 2021, Olsen & Hjort, 2020, s. Krogh m.fl. 2022, s. 1, Hansen & Andersen, 2021). I forlængelse heraf medtages dette empiriske materiale omhandlende den generelle demokratiske tilstand af den årsag, at relevansen i overhovedet at undersøge coronakrisen findes i, at denne må anses som en case der skal ses i lyset af en større tendens, hvormed der altså med *case* forstås "*En undersøgelse af en enhed, her demokratiet, på et givet tidspunkt*" (Andersen m.fl., 2012, s. 86).

Slutteligt foretages en redegørelse for indholdet af den offentlige kritik af den politiske ageren under den pågældende periode. Dette gøres på trods af at projektet ikke har til formål at undersøge i hvilken grad, og om danskernes demokratiske rettigheder og de politiske processer faktisk blev forringet under den første fase af coronakrisen eller ej, men derimod hvilke rationaler der lå bag danskernes reaktion herpå og opfattelse heraf. Disse kritikpunkter, i samspil med den teoretiske forståelsesramme, kommer dermed til at udgøre udgangspunktet for hvilke emner i forbindelse med

coronakrisen, som respondenterne adspørges om i de interviews der foretages. Her benyttes udtalelser og debatter fra politiske kommentatorer, avisindlæg og andre relevante udgivelser fra eksperter inden for det politologiske felt, samt en rapport om emnet udformet af Institut for Menneskerettigheder (Mogensen, 2020 & Carl m.fl., 2020 & Bosse m.fl., 2021, Bech 2021).

Teori

Som nævnt ovenfor er tre teoretiske perspektiver valgt for denne undersøgelse. Disse teorier anses i den forbindelse som repræsentanter for hvert deres analytiske samfundsniveau. Dette, som nævnt tidligere, i et teorifortolkende øjemed, hvor deres primære funktion er at skabe et begrebsapparat, der både kan fungere som ramme for indsamling, strukturering og slutteligt som redskaber i en diskussion af den empiriske data. Karakteristisk for en teorifortolkende tilgang til det kvalitative casestudie er netop, at dette både i udgangspunktet og under tolkningen af den indfangede empiri, beror sig på teoretiske perspektiver (Antoft & Salomonsen, 2012, s. 38).

Dette projekt vedkender sig imidlertid ikke til de fulde metodiske, paradigmatisk og analytiske tilgange til undersøgelser som teorierne i sig selv fordrer, fordi de er yderst forskellige i deres udgangspunkt. Det er derimod udelukkende deres forskellige perspektiver på hvordan rationaler opstår hos enkeltindivider der her benyttes.

Det teorifortolkende aspekt findes i udformningen af en interviewguide, hvori disse teorier operationaliseres til forskningsspørgsmål og i forlængelse heraf interviewspørgsmål, samt i den efterfølgende analyse og diskussion, hvor deres forklaringskraft i forhold til at tolke den empiri der måtte komme ud af de fire interviews, benyttes for at kunne besvare speciallets problemformulering.

Den første teoretiske tilgang i besvarelsen af nærværende problemformulering befinder sig på det *mikro-orienterede* plan. Det drejer sig med andre ord om en teoretisk tilgang, hvor det er de individuelle egne rationaliseringsprocesser, der er i fokus. Det er i dette projekt Max Webers fire idealtyper for social handlen, der vil blive benyttet som repræsentant for dette perspektiv. Dernæst tilgås undersøgelsen ud fra et *meso-orienteret* perspektiv. Fokus ligger her i stedet på i hvilken grad den sociale tillid er udslagsgivende for borgernes rationaler. Med andre ord hvorledes danskernes interpersonelle tillid, tillid til fagpersoner samt tillid til de politiske organer synes at være bestemmende for deres reaktion i denne kontekst (Borre, 2005, s. 133-134). Slutteligt belyses

projektets problemstilling ud fra et *makro-teoretisk* perspektiv. Her benyttes Michael Foucaults teori om at *biomagten* er en gennemgående del af alle samfundets lag. Herunder er særligt hans begreb om *biopolitik* relevant som repræsentant for denne vinkel (Thomsen, 2009).

Disse teorier, samt hvordan de konkret benyttes i denne undersøgelse, vil blive uddybet yderligere i det efterfølgende kapitel, der behandler projektets teoretiske forståelsesramme.

Interview

Præsentation af nyt empirisk materiale

Specialets problemformulering besvares som nævnt ikke gennem den allerede eksisterende empiri der præsenteres ovenfor, men derimod hovedsageligt ved brug af nyt indsamlet empirisk materiale, bestående af en kvalitativ interviewundersøgelse med fire respondenter. Dermed tager undersøgelsen form som et multipelt casestudie, hvor hver respondent her opfattes som en case inden for en samlede enhed, nemlig de rationaler der ligger bag den danske befolknings reaktion på den politiske ageren under coronakrisens første fase (Andersen m.fl., 2012, s. 86 & Yin, 2003 s. 46).

Det multiple casestudie

Udvælgelsen af de fire cases er foretaget med et informationsorienteret formål, hvormed disse altså ikke udvælges tilfældigt (Flyvbjerg, 2015, s. 473). Valget af respondenter, eller cases, falder her på henholdsvis to kategorier af danskere hvis opfattelse af de politiske tiltag, i forbindelse med coronakrisen første fase, udgør hinandens modpoler.

Denne selektionstype benyttes af den årsag, at undersøgelsens formål er at opfange flest mulige nuancer i danskerne rationaler i denne forbindelse, og i forlængelse heraf at indsamle mest mulig information om et fænomen der allerede skildres i forskningen forinden. Altså udvælges der her respondenter ud fra to grupper af hvad man kan betegne som cases med maksimal variation, inden for danskernes holdning til den politiske ageren under coronakrisens første fase (Flyvbjerg, 2015, 475).

For at sikre størst mulig validitet for den samlede undersøgelse af den gennemsnitlige danskers rationaler, er der i den forbindelse fravalgt den del af den kritiske gruppe der er mest ekstrem. Dette af den årsag at der eksisterer en relativt lille andel i denne gruppe af danskere, der var så kritiske overfor den politisk ageren i denne periode, at de i denne analyses øjemed ikke anses som værende repræsentative for den gennemsnitlige danske reaktion. Et eksempel er her protestgrupperne ”Men in

Black” og ”Frihedsbevægelsens Fællesråd”, der i denne periode organiseret sig og gennemførte en række voldsomme demonstrationer (Terp, 2021 & Ejlerskov, 2021). At analysere denne gruppe på lige fod med de to andre, vil kunne udgøre en bias for resultatet af undersøgelsen. Medtagelsen af denne gruppe af ekstreme kritikere ville dog med fordel kunne tjene som en ”ekstrem case” inden for feltet, hvilket blot ville nuancere billedet af danskernes rationaler yderligere (Flyvbjerg, 2015, s. 475).

For at maksimere informationsindholdet i disse cases, udformes som nævnt en interviewguide for de fire interviews ud fra tre forskellige teoretiske perspektiver, som til sammen danner den teoretiske forståelsesramme for projektet. Disse teorier vil nedenfor kort blive præsenteret. Dette efterfølges af en mere detaljeret gennemgang af de øvrige metodiske valg og fravalg der er foretaget i forbindelse med de udførte interviews.

I forsøget på at opnå nye indsigter inden for dette forskningsfelt, er der taget en række begrundede valg omhandlende konstruktion af interviewguide, udvælgelse af respondenter, interviewmetode og bearbejdning af resultaterne fra den empirisk indsamling. Disse overvejelser vil blive præsenteret og gennemgået i dette afsnit.

Præsentation af respondenter & strategi for udvælgelse

Som det beskrives ovenfor, sker udvælgelsen af respondenter ud fra resultater fra den allerede eksisterende forskning omhandlende danskernes adfærd og holdninger til den politiske ageren i den pågældende periode. Der er udvalgt fire danskere, hvoraf to af dem repræsenterer den gruppe der var mest positive overfor den politiske ageren i denne periode, og de to andre repræsenterer den gruppe af danskere der var mest kritiske overfor denne.

Antallet af respondenter er valgt af to årsager. For det første gør antallet det muligt, udover at de repræsenterer to poler, også i hver af disse grupper kan foretages en opdeling mellem disse i deres af jobform. Dermed undgås det, at der f.eks. ikke udelukkende interviewes danskere der arbejder i sundhedssektoren, eller inden for økonomi, da dette formodes at skabe risikoen for bias i undersøgelsens resultater. Det er i denne undersøgelse netop interessant at benytte sig af respondenter fra disse to kategorier af danskere. Derudover er fire respondenter rent praktisk passende for projektets tids – og ressourcemæssige rammer.

Det er i denne udvælgelse resultater fra det føromtalt HOPE-projekt, der behandler danskerenes holdning til netop dette felt, der tages i brug (Petersen m.fl., 2022 & HOPE, 2020). Undersøgelsen foretaget af HOPE viste, at der generelt var stor opbakning til den politiske ageren i første fase af coronakrisen. Dog vist undersøgelsen også at forskellen mellem køn ikke var signifikant, men at det primært var kvinder der bakkede op, hvor 84 procent var enige i regeringens håndtering og 75 procent af mændene mente det samme. På trods af denne relativt lille forskel mellem køn, og faktoren alligevel medtaget som kriterie for udvælgelse. Det kunne i en udbyggende undersøgelse foretaget i forlængelse af denne rapport være interessant også at skelne mellem køn for at se, om der her kunne spores en forskel. Derudover var det særligt kvinder i alderen 60-69 år, med en mellemlang videregående uddannelse, der var mest enige i, at regeringen havde ført den nødvendige politik. Ifølge undersøgelsen var det mænd i alderen 30-39 år, med høj indkomst, der var mest kritiske overfor den førte politik (Petersen m.fl., 2022, s. 24).

Respondenterne er fundet via to opslag på de sociale platforme Facebook og Instagram. Opslagene lød som følger: *”Kender jeg nogen, der kender nogen (der ikke kender mig) i alderen fra 30-39 år og med en lang videregående uddannelse, som var kritiske overfor hastelovgivningen og den øvrige politiske ageren i starten af coronakrisen? (gerne en mand)”*, samt *”Kender jeg nogen, der kender nogen (der ikke kender mig) i alderen fra 60-69 år og med en mellemlang videre uddannelse (3,5-4 år), som var meget positive overfor hastelovgivningen og den øvrige politiske ageren i starten af coronakrisen? (gerne en kvinde)”*.

Her henvendte ni personer sig, og de respondenter, der i dette tilfælde blev udvalgt drejer som om følgende:

Respondent 1:

Mand, 34 år, lang videregående uddannelse, cand.scient.pol., arbejder som embedsmand i et ukendt departement, uenig i den politiske ageren i forbindelse med coronakrisens første fase.

Respondent 2:

Kvinde, 66 år, mellemlang videregående uddannelse, uddannet pædagog, arbejder som leder for et dagtilbud for børn fra 0-6 år, meget enig i den politiske ageren i forbindelse med coronakrisens første fase.

Respondent 3:

Mand, 39 år, mellemlang videregående uddannelse, cand.oecon., arbejder som økonomisk konsulent i en offentlig virksomhed, meget uenig i den politiske ageren i forbindelse med coronakrisens første fase.

Respondent 4:

Kvinde, 60 år, mellemlang videregående uddannelse, uddannet sygeplejerske, arbejder som sundhedsplejerske, meget enig i den politiske ageren i forbindelse med coronakrisens første fase.

Interviewmetode & databehandling

Udførelsen af disse interviews beror sig på den semistrukturerede interviewmetode. Denne metode befinder sig et sted imellem den spontane og den strukturerede interviewform. Denne interviewform er karakteriseret ved, at der eksisterer en ramme for samtalen, en række strukturerende spørgsmål som hjælper til at styre denne, men at der samtidigt gives plads til at samtalen kan bevæge sig elastisk ud fra denne ramme (Brinkmann & Tangaard, 2015 s. 37). Hvis en respondent f.eks. er særligt interesseret i at tale om et bestemt emne, i forhold til de andre, tillader denne interviewform at dette lader sig gøre, hvilket er relevant i dette tilfælde af den årsag, at det kan være med til at tydeliggøre hvilke rationaler der gør sig meste gældende hos den pågældende respondent. Det er i den forbindelse interviewerens rolle at befinde sig et sted imellem at være personlig og professionel, og samtidigt at styre samtalen i en progressiv retning. Med andre ord skal nærværet og engagementet i samtalen være tilstedeværende, men fra interviewerens side stadig have en professionel karakter (Ibid.) Med progressiv retning refereres her til, at samtalen struktureres med det mål for øje at opnå en fyldestgørende dækning af de spørgsmål, der tilsammen skal benyttes i en analyse der kan besvare projektets overordnede problemstilling.

Ved det semistrukturerede interview indfanges derfor ofte data der i nogen grad afviger fra de stillede spørgsmål, hvilket stiller større krav til analysen af den indsamlede empiri. Omvendt giver den også mere frihed til at indfange information, man ellers ikke ville have fået, ved et mere stramt struktureret interview, hvilket i øvrigt falder godt i spænd med den kritisk realistiske tilgang som dette speciale beror sig på (Ibid.). Metoden findes fordelagtig i dette tilfælde, fordi det drejer sig om et overskueligt antal respondenter, i forhold til også at udføre en fyldestgørende analyse af disse interviews efterfølgende.

I praktisk forstand foretages tre af interviewene via den online mødeplatform Zoom, hvor det sidste foretages gennem et fysisk møde. Dette efter ønske fra respondenterne, da det optimale ellers ville være, at alle interviewsituationerne var ensartede. Der findes unægtelig en forskel mellem at udføre et virtuelt - og et konkret, fysisk kvalitativt forskningsinterview (Larsen, 2015, s. 2). Det virtuelle interview er kendetegnet ved, at den fysiske tilstedeværelse ikke er gældende mellem respondent og interviewer. Med andre ord en synkron tilstedeværelse med den asynkrone krop, hvilket skaber særligt to omstændigheder, der tages i betragtning i forbindelse med disse interviews. Fraværet af det fysiske nærvær gør for det første, at kropslige signaler ikke påvirker respondenteren i samme omfang som ved det fysiske nærvær, hvormed handlinger der kan virke meningsforstyrrende, ikke fremtræder lige så tydeligt, og influerer respondenteren i samme grad. At interviewsituationen foregår via en online forbindelse, skaber ligeledes behovet for en længere latenstid i besvarelserne, end ved det fysiske møde, hvorfor samtalen derfor kan virke mindre flydende ved det virtuelle interview. Behovet for at give mere plads i henhold til responstid, skaber desuden et rum for mere refleksion over både spørgsmål og svar mellem interviewer og den interviewede, der ikke ville være der i samme omfang ved det fysiske møde (Larsen, 2011, s. 9).

For at udligne denne forskel bedst muligt, er det derfor videointerviews der er foretaget, og ikke telefoniske interviews. Dette på trods af, at det kun er det talte sprog der optages, transskriberes og efterfølgende benyttes i den efterfølgende analyse. At video benyttes, skyldes derfor udelukkende forsøget på at imødekomme problemet med forskellene i det fysiske versus det ikke-fysiske nærvær i samtalsituationen. Problemet med forskellen i det umiddelbare og det mere reflekterede svar, imødekommes ved at intervieweren er opmærksom på ved det fysiske møde at give og gøre respondenteren opmærksom på at lang refleksions – og taletid er tilladt, samt på i minimal grad at agere anderledes ved kropslige signaler, end ved de interviews der foretages online.

Derudover benyttes de dele af lovgivningen, samt den øvrige politiske ageren i den givne periode, som der i offentligheden blev argumenteret for kunne virke begrænsende i forhold til de demokratiske rettigheder, aktivt i samtalen mellem interviewer og respondent, men indgår ikke direkte i spørgsmålene. Dette drejer som om konkrete dele af både lovgivning og øvrige politiske handlinger der er foretaget, i den pågældende periode. Disse temaer gennemgås nedenfor, i rapportens redegørende kapitel.

Tilgang

Der tillægges en blanding af to paradigmatisk tilgange til analysen af det indsamlede interviewmateriale. Dette primært en fænologisk tilgang, der beror sig på respondentens egne oplevelser og opfattelser af coronakrisens første fase, men også en diskursanalytisk tilgang forefindes, særligt i forhold til den del af respondenternes svar der analyseres i perspektivet af biomagtens virke. Ved brugen af disse tilgange, tilgås den kvalitative undersøgelse hovedsageligt ud fra ønsket om at beskrive emnet adskilt fra interviewsituationen, gennem respondenternes egen oplevelse heraf, men fordi det magtteoretiske perspektiv netop udgør en faktor der ligger latent og ikke nødvendigvis opfattes af de mennesker der underligges dette, vil det også forekomme en fortolkning af måden hvorpå svarende konstrueres på og ikke blot af det sagte (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 31 & 176). Selvom der i interviewguiden er formuleret spørgsmål der direkte florerer omkring dette emne, må der alligevel, ved dette teoretiske perspektiv, medtages en anskuelse af respondenterne ordbrug samt hvilke temaer deres svar helt generelt synes at florerer omkring (Brinkmann & Tanggaard, 2015, s. 31). Derfor vil denne del af den erhvervede informationen også tilgås ud fra et diskursanalytisk paradigme.

Generaliserbarhed

Formålet med brugen af casestudiet er her at bidrage til forståelsen af et fænomen i dybden, der allerede er skildret i en lang række undersøgelser foretaget af analyseinstitutioner og nedsatte arbejdsgrupper, omhandlende danskernes syn på den politiske ageren i coronakrisens første fase. Disse undersøgelser redegøres der for, i forbindelse med rapportens redegørende afsnit.

At dette forskningsfelt allerede er vel-betrådt, gør det derfor muligt at udvælge respondenter ud fra karakteristika, der gør dem plausible som repræsentanter for en bredere tendens. Generaliserbarheden for denne undersøgelse sikres dermed igennem den valgte strategi for caseudvælgelse der beror på et solidt empirisk grundlag (Flyvbjerg, 2015, s. 507). Målet med undersøgelsen er derfor ikke at opnå repræsentativitet og bredde, men derimod at forstå et allerede skildret fænomen i dybden og dermed lade undersøgelsen tjene som forstadie til en større undersøgelse af rationalerne bag danskernes ageren på området. Med andre ord vil dette speciale kunne fungere som en pilotundersøgelse der kan bidrage til den allerede eksisterende forsknings reliabilitet (Andersen m.fl., 2012, s. 102).

KAPITEL 3

TEORETISK FORSTÅELESRAMME

Dette kapitel har til formål at redegøre for specialets teoretiske forståelsesramme. Denne præsentation afsluttes, som beskrevet ovenfor, med en operationalisering af netop disse teorier, i form af den interviewguide der anvendes i undersøgelses fire interviews.

Max Weber's rationaler for social handling

I teoretiseringen af rationaler på det mikro-orienterede niveau, er sociologen Max Webers teori om sociale handlinger, relevant at benytte som analyseredskab. Han sondrede her mellem henholdsvis målrationelle, værdirationelle, affektive og traditionelle handlinger (Andersen m.fl., 2003). Begrebsliggørelsen af disse idealtyper medtages i nærværende undersøgelse, fordi de ikke reducerer individets ageren, reaktioner og rationaler til kun at være betinget af individet selv, men også medtager den faktor, at de indgår i en social kontekst, hvilket netop er relevant i en analyse der omhandler en samfundsmæssig krise. Der er i denne forbindelse tale om fire idealtyper for individets handlinger. De reelle handlinger, foretaget i den virkelige verden, vil som oftest være en kombination af disse.

Sociale handlinger

Det må i redegørelsen for Webers idealtyper først og fremmest defineres hvad der forstås ved en social handling (Andersen m.fl., 2003, s. 10). Ved sociale handlinger skal forstås en handling, foretaget af subjekter forstået som *sociale* aktører. Med andre ord, må individets handlinger og rationalerne bag, når der er tale om disse i samfundsmæssig forstand, anses som sociale handlinger. Det sociale ligger i, at når subjektet agerer som medlem af et samfund, en borger, da agere dette også ud fra en orientering om det samfund, det omgives af. Herved skal det ikke forstås, at en social handling fordrer at individet nødvendigvis handler ensartet med det samfund det omgivet af, ej heller at alle sociale handlinger nødvendigvis betinges af den masse der omgiver dem i fysisk forstand. Det er i stedet det faktum, at individet befinder sig i en massesituation, uanset om det er i fysisk form,

eller gennem kanaler som f.eks. et medie, og at denne massebetingede adfærd både skaber forudsætningen for nogle måder at reagere, mens det begrænser andre (Andersen m.fl., 2003, s. 207).

Dette begrebet må imidlertid ikke forveksles med at *kopiere* sine omgivelser, men det er derimod først i det øjeblik, at handlingen tillægges en meningsmæssig orientering, at der er tale om en social handling. Der må altså forelægges en eller anden grad af refleksion over handlingen hos den enkelte, og ikke blot en reaktion, før der er tale om, hvad Max Weber betegnede som *meningsfuld handling*. Den meningsfulde handling kan udspringe af en række forskellige rationaler (Andersen m.fl., 2003, s. 208).

Formålsrationelle handlinger

Ved den målrationelle handling ligger motivet for et individs ageren i forventningen om at der ved denne opnås den størst mulige positive effekt af handlingen. Der er med andre ord tale om et instrumentelt rationale, hvor individet opvejer formålet med handlingen, mod de midler og eventuelle konsekvenser herved, der måtte forekomme. Handlingen foretages dermed, med det mål for øje at opnå et bestemt udbytte af denne (Andersen m.fl., 2003, s. 210).

Værdirationelle handlinger

Ved en værdirationel handling forstås, i modsætning til den målrationelle handling, en adfærd hvor denne handling har en værdi i sig selv, uden at aktøren nødvendigvis opnår et positivt udfald ved denne. Herved skal det forstås, at motivet bag handlingen kan være drevet af f.eks. moralske, etiske og religiøse overbevisninger, eller andre gældende principper for individet, der i sig selv har værdi, og som ikke nødvendigvis er den mest effektive handling i forhold til at opnå det bedste udbytte. I en sådan adfærd medtages derfor ikke nogen afvejning af, om handlingen giver et positivt udbytte eller ej, da egenværdien i handlingen er positiv i sig selv, trods handlingen har en høj grad af reflekteret karakter (Andersen m.fl., 2003, s. 209).

Affektuelle handlinger

Ved den affektive sociale handling forstås en adfærd der udelukkende drives af den umiddelbare følelsesmæssige tilstand individet måtte befinde sig i, på det givne tidspunkt. Der er altså ikke tale om, at der sker en opvejning midler og konsekvenser, eller at der ligger moralske eller etiske motiver bag, men derimod i stedet at handlingen udløses pr. instinkt eller tilfredsstillelse af et umiddelbart behov, uden at medtage hensynet til eventuelle følger af handlingen i særlig høj grad (Andersen m.fl.,

2003, s. 209). Graden af refleksion er derfor betydeligt mindre ved denne idealtipe, end ved de to ovenstående former.

Traditionelle handlinger

Rationalet bag denne handleform er, at nogle sociale handlinger foretages med baggrund i vaner. Et sådan rationale bygger, som ved den affektive adfærd, ikke på at handlingen er opstået ud fra en særlig høj grad af meningsdannelse eller kalkulering før handlingen foretages. Max Weber pointerer i den forbindelse, at rationalerne bag denne adfærd er på grænsen til hvad man der kan betegnes som meningsfuld handling. Adfærden har derimod grobund i traditioner og velkendte praksisser eller sædvaner. Når vi f.eks. følger regler uden at tænke over hvorfor, er der tale om en traditionel social handling. Vi følger dem, fordi det er kutyme at gøre sådan, uden nødvendigvis at tænke over hvorfor vi gør det (ibid.).

Ovenstående rationaler, repræsenterer derfor, både de bevidste og ubevidste bevæggrunde, der kan ligge til grund for et individs ageren i samfundet (Andersen & Kærgård, 2009). Disse fire idealtyper kan imidlertid overordnet opdeles i to typer af adfærd. Hvor der ved den værdirationelle og målrationelle handling foregår en meningsdannelse eller kalkulering før handlingen finder sted, forekommer den affektive og traditionelle adfærd i stedet i højere grad med grobund i instinkt eller pr. automatik.

Tillid som teoretisk perspektiv

I teoretiseringen af ”tillid” inden for den samfundsmæssige ramme, er der ofte tale om to former for tillid. Dette henholdsvis den *horisontale* tillid og den *vertikale* tillid (Torpe, 2007, s. 3-4). Den horisontale tillid, også betegnet som den sociale eller den interpersonelle tillid, er den der eksisterer mellem borgere der ikke kender hinanden, i et givet samfund (Andersen, 2013, s. 121). Den vertikale tillid, også betegnes som den politiske tillid, er derimod den der kan eksistere mellem borgerne og landets politikere, medier, autoriteter, eksperter og institutioner (Torpe, 2007, s. 4). Dette teoretiske perspektiv er relevant ud fra antagelsen om, at der findes en sammenhæng mellem en høj grad af politisk og social tillid, og villigheden til at efterfølge og respektere politiske beslutninger.

Interessant er det imidlertid, at der i denne rapport i udgangspunktet kun var et fokus på den politiske tillid, hvilket formuleringen af nedenstående interviewguide også beroede på. Dette af den årsag, at undersøgelsen netop blev foretaget med det mål for øje at forstå danskernes rationaler omkring de

politiske lederes ageren under coronakrisen. Men da interviewende blev gennemført, viste det sig, at det særligt hos de respondenter der var positive overfor politikernes ageren under første fase af coronakrisen, var de interpersonelle forhold der var udslagsgivende for deres rationaler. Denne horisontale tillid spillede altså en større rolle end først antaget, og specialets kritisk realistiske tilgang til undersøgelsen tillod derfor at den sociale/interpersonelle tillid medtages som teoretisk perspektiv i denne undersøgelse.

Michel Foucault & biomagtens virke

I en analyse af de rationaler der ligger til grund for enkeltaktørers adfærd, rationaler og holdninger i samfundsregi, er det ofte relevant at benytte sig af et magtteoretisk perspektiv. Dette teoretiske perspektiv refereres der ofte i litteraturen til med betegnelsen ”magtens ansigter”, et slags teoriapparat hvoraf de forskellige former for magt, der indgår i samfunds dynamiske virke fremgår (Thomsen, 2009, s. 873). Den franske idéhistoriker og filosof Michel Foucault har i den forbindelse bidraget med begrebet *biomagt*, herunder *biopolitik* – som er den kanal hvorfra denne magtform flyder (Kristensen & Hermann, 2009, s. 798). Disse to begrebers relevans synes næsten slående når de sættes i forbindelse med coronakrisen, fordi de netop behandler forholdet mellem stat, borger og betydningen af livet som biologisk faktor. Dette på trods af, at Foucault formulerede denne magtanalytik helt tilbage i 1994, i værket ”Viljen til viden” (Richter, 2011, s. 418 & Foucault, 1994). Foucault introducerede, i forbindelse med denne teori, ligeledes begreberne *selvdisciplinering* og *magtteknologier*, der alle vil blive præsenteret og uddybet i dette afsnit. Alle sammen begreber, der til sammen er en del af biomagtens virke.

Teorien om biomagten udsprang netop af en historisk analyse af pestudbruddene i det 17. - og 18. århundrede. Heraf kunne Foucault udlede, at der i moderne samfund var opstået en tendens, hvor mennesker i stigende grad blev opfattet som ”enheder” af staten (Jensen & Schultz, 2020, s. 56). Enheder der alle besad potentialet til at bidrage til samfundets fremdrift, hvorfor opretholdelsen af menneskeliv blev essentielt for statens ageren. I forlængelse af dette samfunds – og menneskesyn opstod velfærdsstaten, og denne var ifølge Foucault, derfor ikke betinget af en særlig omsorg for menneskeliv, men derimod af statens forsøg på at skabe økonomisk vækst og en effektiv statsadministration (ibid.).

I den traditionelle forestilling om magt finder vi forståelsen af dette som værende noget direkte og åbenlyst, hvor ”*En aktør der kaldes A, har magt over en anden aktør B, i det omfang, at A kan få B til at gøre noget B ellers ikke ville have gjort*” (Thomsen, 2009, s. 876). Selvom teorien om biomagt i høj grad nuancerer denne traditionelle forestilling om magt som noget der blot eksisterer i det direkte og åbenlyse, fornægtes betydningen af den autoritære lederfigur dog ikke hos Foucault. Magt virker stadig i begrænsningen og er stadigvæk noget nogen kan være i besiddelse af, men den egentlige magtfaktor i samfundet rækker, ifølge Foucault, langt ud over den åbenlyse dimension (Mik-Meyer & Villadsen, 2007, s. 17).

Hvor der er mennesker, er der magt

Ved ”biomagt” skal magt forstås som noget allestedsværende, med andre ord som noget der ligger implicit i samfundets dynamikker (Mik-Meyer & Villadsen, 2007, s. 16). Denne magtform opstår som et resultat af de strukturer og diskurser, hvori et givet samfund og dets individer eksisterer i og er dermed ikke noget nogle mennesker er i besiddelse af, mens andre ikke er, men derimod et fænomen der virker i kraft af interpersonelle dynamikker og den eksisterer derfor latent alle steder hvor der er mennesker (Ibid.)

At denne magtform netop betegnes som ”biomagt” skyldes den aktuelle diskurs et samfund underligges, og den er i det moderne samfund gennemsyret af viden, særligt videnskabeliggørelsen af det biologiske, deraf ”bio”-magt (Jensen & Schultz, 2020 s. 63). Dette særligt i Vesten, hvor man i takt med modernismens indtog, i tiltagende grad hengav sig til at lade sig lede af fornuftens og videnskabens antagelser om verden (Mik-Meyer & Villadsen, 2007, s. 21). Ifølge Foucault betød denne videnskabelige diskurs at mennesket blev gjort til genstand for både medicin, psykologi, biologi, demografi m.m. (Mik-Meyer & Villadsen, 2007, s. 22).

Foucault var her særligt interesseret i, hvorledes disse tendenser havde en indvirkning på individet – med hans eget ord på *subjektet*. Subjektet må i den forbindelse ikke forveksles med at være et synonym for enkeltindividet, men er derimod et begreb der både dækker over den processuelle del af dets opståen (subjektivering), samt dets egentlige væren. Dette fordi, at subjekter i det senmoderne samfund, ifølge Foucault ledes til at skabe sig selv, gennem de diskurser de eksisterer under (Thomsen, 2009, s. 820). Subjektet bliver derfor, i dette tilfælde, et resultat af det videnssamfund, som de liberale velfærdsstater har udviklet sig til. Han tillagde altså hvad man kan

betegne som den videnskabelige diskurs en enorm betydning for den enkeltes ageren, og anså dette som en altoverskyggende magt der skabte grobunden for, at biologien blev en del af den moderne statsmagts handlerum og kunne manifisteres gennem politik.

Biopolitik, kontrol & selvstyring

Biomagten materialiserede sig ifølge Foucault netop i hvad der betegnes som *biopolitikken*, der kom til at udgøre det praktiske redskab der indvirker på befolkningen (Jensen & Schultz, 2020 s. 57). Dette henholdsvis gennem to kanaler. Den ene kanal findes i *kontrollen* med den enkelte borger, foretaget gennem et omfattende overvågningssystem af den enkelte, hvor sundhedsdata lagres, netop under dække af narrativen om det velfærdsstatslige system. Den andet kanal hvorfra biopolitikken manifisterede sig findes i hvad der betegnes som en *selvdisciplinering* af befolkningen, hvor folket så at sige ”ledes til at lede sig selv”, dette både som noget iboende i subjektet selv samt i den interpersonelle sfære (Mik-Meyer & Villadsen, 2007, s. 23). Med andre ord ændrer subjektet, ifølge Foucault, ikke adfærd udelukkende sin adfærd grundet en negativ magtudøvelse i form af f.eks. forbud udøvet af en magthaver, men sætter derimod denne begrænsning for sig selv der gør, at handlingen bliver en anden (Jensen & Schultz, 2020 s. 56).

Magtteknologier

I forbindelse med biomagten, formulerede Foucault ligeledes teorien om, at denne i høj grad virker i kraft af hvad han betegnede som *postmodernistiske magtteknologier*. Ved magtteknologier forstås de *redskaber* der benyttes til at lede subjekterne. Disse redskaber, eller teknologier som Foucault ville kalde dem, benyttes til at definere de rammer og det formål subjekterne kan agere inden for (Mik-Meyer & Villadsen, 2007, s. 28). Eksempler på disse kan være formidlingskanaler som reklamer, i undervisningen på skoler eller ved Tv-transmitterede pressemøder. Teknologierne kan imidlertid også forefindes i mindre åbenlyse former, som f.eks. gennem kategorisering af borgere, eller via nudging (Mik-Meyer & Villadsen, 2007, s. 23). Fælles for dem alle er imidlertid, at de legitimeres og baseres på viden. Her benyttes ofte eksperter, fagfolk eller videnskaben som netop de aktører der bidrager til at opbygge hvad Foucault betegner som ”tidens sandheder”, der derved bliver det styrende for subjekterne.

Dette betegner Foucault som en positiv form for magt, der ikke tvinger subjekterne til at agere på bestemte måder, men i stedet får dem til selv at stræbe efter det, og dermed ”styre sig selv”, hvilket i denne teori betegnes som *selvdisciplinering* (Mik-Meyer & Villadsen, 2007, s. 21).

I forbindelse med denne rapport, kan opsættelsen af pressemøderne i Statsministeriet i den pågældende periode af coronakrisen, anses som værende en magtteknologi. Her kan der argumenteres for, at disse fungerede som en iscenesættelse af Staten som den strenge, men også den omsorgsfulde leder af samfundet, bakket op af eksperter og myndigheder (Jensen & Schultz, 202, s 59). Derudover kan eksempler som da Sundhedsstyrelsen udgav en række reklamer på landsdækkende TV omhandlende corona, når man har benyttet sig af nudging i det offentlige rum via f.eks. opsætning af retningspile mm. eller når sociale medier blev censureret således, at et automatisk link til sundhedsstyrelsen informationsside om corona-virussen dukkede op hvis man udtalte eller skrev om emnet, alle anses som forskellige former for magtteknologier (Sundhedsstyrelsen, 2022b & Sundhedsstyrelsen, 2018 & Drivsholm, 2021).

Frihed & den produktive magt

Med teorien om individets selvdisciplinering, udvidede Foucault imidlertid magtbegrebet med forestillingen om, at nogle former for magt først opstår i samfund, hvor negativ magtudøvelse ikke eksisterer – altså hvor forbud og begrænsninger ikke er årsagen bag en given adfærd. I Foucaults teori om biomagten, virker denne magtform, biomagten, faktisk kun i det frie rum for i begrænsningen, og de to begreber må ifølge Foucault betragtes som følger: “*The relation between power and freedom’s refusal to submit cannot, therefore, be separated.* (Foucault, 1982, s. 790). Han taler i den forbindelse om at magten derved bliver produktiv: “*Power is exercised only over free subjects, and only insofar as they are free. By this we mean individual or collective subjects who are faced with a field of possibilities in which several ways of behaving, several reactions and diverse compartments, may be realized.*” (Foucault, 1982, s. 790). Biomagten kan altså betragtes som værende produktiv, fordi man ved at opstille individers rammevilkår og mål, netop skaber et rum for den tidligere nævnte subjektiviseringsproces kan forefindes.

Operationalisering

Interviewguiden formuleres som nævnt ud fra de tre udvalgte teorier, der beskrives ovenfor, samt de relevante tendenser og temaer, der findes i den allerede eksisterende forskning, inden for danskernes adfærd og holdninger til den politiske håndtering af coronakrisen. Interviewguiden formuleres således, at der skelnes mellem teoretiske temaer og interviewspørgsmål. Dette for at sikre at alle teoretiske tilgange kommer i spil, og at disse i udgangspunktet får lige meget opmærksomhed i interviewet. Årsagen herfor er i øvrigt, at det tillægges et stort fokus ikke at lægge ord i munden på respondenterne på forhånd. Derfor formuleres interviewspørgsmålene således, at det indgås at respondenterne nødvendigvis opfatter og påvirkes af, at de spørgsmål der stilles, har en særlig teori med et tema bag sig. Det er i højere grad *beskrivelser* af deres tanker om emnet i den pågældende periode der ønskes besvaret, og ikke *forklaringer* på hvorfor, hvilket netop er hvad disse teorier fordrer, men som respondenterne ikke bør forholde sig til og influeres af (Brinkmann & Tangaard, 2015, s. 40).

Interviewguide

Før interviewene gennemføres vil en introduktion og klarlægning af tidsperspektivet for det pågældende emne, blive gennemgået med respondenterne. Dette omhandler rent praktiske foranstaltninger og ikke det generelle tema for interviewet. Denne introduktion foretages i forsøget på at imødekomme eventuelle ønsker om anonymitet eller gennemlæsning af den endelige transskribering - men vigtigst af alt for at forsøge at imødekomme den bias der kan forekomme i undersøgelsen, i tilfælde af, at det ikke er klart for respondenterne at de nu skal forsøge at tænke tilbage til deres holdninger og handlinger i en anden tid, end den som de befinder sig i på interviewtidspunktet. I forbindelse med problemet med at bibeholde respondentens fokus på denne tidsmæssige afgrænsning, vil interviewerens ligeledes have fokus på løbende minde om dette, ved at stille følgespørgsmål der bekræfter at det deres svar beror sig på at de tænker tilbage på den fase i coronakrisen interviewet omhandler.

Spørgsmålene der fremgår af nedenstående interviewguide, består først af en række indledende spørgsmål omhandlende respondenternes holdning til den politiske ageren under coronakrisen. Denne indledning efterfølges af de tre teoretiske temaer, der afdækkes af en række tilhørende interviewspørgsmål. Respondenterne præsenteres, som beskrevet ovenfor, udelukkende for interviewspørgsmålene, og ikke for de teoretiske temaer de udspringer af. I øvrigt stilles der i

interviewene en række spørgsmål om deres generelle syn på demokratiske rettigheder. Der er i den forbindelse taget et bevidst valg om at undlade at spørge ind til demokratiske rettigheder før til sidst i interviewet. Årsagen til at der afsluttes med disse spørgsmål, er som nævnt at undgå at respondenterne fra starten influeres af, at spørgsmålet om et eventuelt demokratisk underskud er et tema i undersøgelsen og dermed ikke selvstændigt kommer ind på. Derved skal ikke forstås at respondenterne ikke selv kan lede samtalen i denne retning tidligere i interviewet, men blot at det ved denne rækkefølges sikres at i sådant tilfælde, er det en autonom handling foretaget respondenten, og ikke skyldes at de influeres af guidens interviewspørgsmål. Den nedenstående rækkefølge vil derfor blot udgøre et udgangspunkt, men i tilfælde af at samtalen udvikler sig på anden vis, kan denne ændres undervejs i interviewet.

Interviewguide: ”Demokratisk legitimitet, rationaler & politisk ageren i en krisetid”

Introduktion: Interviewet behandler hvorledes respondenterne oplevede den politiske ageren i begyndelsen af coronakrisen.

Anonymitet: Respondenterne fremstår anonyme. Kun deres køn, alder, politiske overbevisning og uddannelsesniveau oplyses.

Lydoptagelse: De tre interviews, der foretages via den online mødeplatform Zoom optages optaget med lyd, hvilket også gør sig gældende for det ene interview der foretages ansigt til ansigt. Alle interviews transskriberes og respondenterne tilbydes muligheden for at gennemlæse dette efterfølgende.

Udvælgelse: Interviewende påbegyndes ved, at respondenterne udspørges om de kan bekræfte de karakteristika de er udvalgt fra. Eksempel: Du er medtaget ud fra disse kriterierne: Du er en mand, mellem 30 og 39 år, du har en lang videregående uddannelse, du er meget uenig i den politiske ageren ved coronakrisens begyndelse. Vi har etableret kontakt via det sociale medie Instagram.

Tid: Interviewet forventes at tage cirka en time

Indledning: Respondenten skal forsøge at tænke tilbage på en reaktion denne har haft i fortiden. Nærmere bestemt fra 11. marts 2020 og omtrent et år frem.

Forskningsspørgsmål	Interviewspørgsmål
Indledende spørgsmål	<i>Hvis du tænker tilbage til coronakrisens begyndelse, hvordan/med hvilke ord vil du da beskrive den politiske ageren i denne periode?</i>

	<p><i>Hvordan, og hvor meget, orienterede du dig om corona-situationen og den politiske ageren i den første fase?</i></p> <p><i>Husker du den hastelovgivning der blev vedtaget under denne periode?</i></p> <p><i>Hvis ja: Husker du noget særligt ved indholdet og/eller tilblivelsen af denne? Var der noget du var særligt enig/uenig i?</i></p> <p><i>Fulgte du regeringens retningslinjer, anbefalinger og lovgivning i denne periode?</i></p>
<p>Webers fire idealer for social handling</p>	<p><i>Hvorfor fulgte, eller hvorfor fulgte du ikke, disse retningslinjer/anbefalinger/lovgivningen i denne periode?</i></p> <p><i>Havde du en tro på, om disse tiltag havde en reel effekt på corona-epidemien eller ej, i denne første periode?</i></p> <p><i>Synes du at coronakrisen er sammenlignelig med noget vi som samfund tidligere har oplevet? Hvis ja, hvordan?</i></p> <p><i>Tror du at dette (tidligere erfaringer) havde en betydning for din egen holdning til den politiske ageren, i denne periode?</i></p> <p><i>Spillede frygt, eller en anden følelse, en rolle for din holdning til den politiske ager/måde du selv handlede på, i denne periode? Hvis ja: hvad frygtede du?</i></p> <p><i>Hvordan vil du beskrive danskernes samlede reaktion på coronakrisen ved dennes begyndelse (folkestemningen)? Hvorfor tror du, at den var som den var?</i></p> <p><i>Havde denne folkestemning betydning for hvordan du selv handlede og hvilke holdninger du selv havde, under denne periode?</i></p> <p><i>Er der noget særligt/anderledes ved danskernes måde at reagere på, hvis du sammenligner med andre lande?</i></p>

<p>Tillid til politikere og myndigheders håndtering af coronakrisen før og under coronakrisens første fase</p>	<p><i>Tænker du tilbage til før coronakrisen brød ud. Hvor stor tillid til de folkevalgte politikeres håndtering af kriser/samfundsmæssige problemer havde du generelt?</i></p> <p><i>Hvad da i forhold til sundhedsmyndighedernes kompetencer?</i></p> <p><i>Denne grad af tillid, som du gik ind i coronakrisen med, hvilken rolle tror du den spillede for din egen ageren og holdning til den politiske ageren i denne periode?</i></p> <p><i>Hvis du tænker tilbage til før coronakrisen brød ud. I hvor høj grad følte du at det danske politiske beslutningssystem var velfungerende og gennemsigtigt for dig som borger?</i></p>
<p>Biomagt</p>	<p><i>Hvilke personer forbinder du med at være fremtrædende sundhedsfaglige eksperter under den pågældende periode?</i></p> <p><i>Hvilken betydning havde udtalelser fra disse eksperter for hvordan du agerede i starten af coronakrisen?</i></p> <p><i>Hvilken rolle mener du, at disse eksperter burde have i forbindelse med at reagere rent politisk, på en sundhedskrise som corona?</i></p> <p><i>Hvordan opfattede du samarbejdet mellem eksperterne og politikerne?</i></p> <p><i>Havde du størst tiltro til politikere eller forskere/andre fagfolk inden for sundhedsvidenskaben i starten af coronakrisen?</i></p> <p><i>Hvor stor tiltro havde du i begyndelsen til vacciner og den forskning der foregik omkring corona-virussen?</i></p> <p><i>Husker du at der blev udstukket en række kraftige anbefalinger i den første periode af coronakrisen?</i></p> <p><i>I hvor høj grad fulgte du disse, og hvorfor?</i></p>

	<p><i>Hvilken holdning har du til, at regeringen valgte at udstikke disse anbefalinger, i stedet for egentlige forbud/lovgivning?</i></p> <p><i>Hvorfor tror du de gjorde det på denne måde?</i></p> <p><i>Synes du, at det var nemt at skelne med restriktioner, lovgivningen og kraftige anbefalinger i den pågældende periode?</i></p>
<p>Generelle spørgsmål om den demokratiske tilstand i Danmark</p>	<p><i>Hvad forbinder du med demokratiske rettigheder for den enkelte i Danmark?</i></p> <p><i>Hvor vigtige var opretholdelsen af disse demokratiske rettigheder i forhold til at reagere på en krise, som coronakrisen?</i></p> <p><i>Hvad forbinder du generelt med demokratiske processer, når vi taler om dannelsen af politiske tiltag og lovgivning i Danmark?</i></p> <p><i>Har du tiltro til, at de folkevalgte politikere i Danmark altid håndhæver og følger disse?</i></p> <p><i>Føler du, at dine demokratiske rettigheder blev forringet under den første fase af coronakrisen?</i></p>

Databehandling

I databehandlingen af de udførte interviews gøres brug af kodning. Disse ”rå-kladder” for analysen vil fremgå som et separat bilag, for at sikre transparens for læseren af denne undersøgelse. I udgangspunktet kodes der efter de temaer som den anvendte teori fordrer, men der vil ligeledes være åbenhed for at mønstre og andre tendenser, som disse teorier ikke berører, viser sig.

For at undgå hyper-empirisme i selve analysen, og fordi et enkeltstående citat aldrig kan bevise noget i sig selv, udvælges det bedste eksempel på den pågældende pointe, tendens eller mønster fra den erhvervede empiri til eksemplificering i selve analysen. De øvrige eksempler på samme tendens fremgår af de vedlagte rå-kladder. Før en sådan databehandling foretages, må der dog redegøres en række emner, der er relevante at klarlægge før en efterfølgende analyse og diskussion kan gennemføres.

KAPITEL 4

REDEGØRELSE

Overordnet er dette kapitel opdelt i tre hoveddele. Den første del har til formål at beskrive centrale begivenheder i den statslige – og offentlige sfære. Denne del består af en kronologisk gennemgang af selve hændelsesforløbet under den undersøgte periode, både i henhold til den politiske ageren, samt forhold til øvrige centrale begivenheder i krisens forløb. Dette kapitel indeholder efterfølgende en gennemgang af den kritik der forekom sideløbende med disse hændelser. Dette både i henhold til den offentlige debat, samt den tidligere nævnte rapport foretaget af den nedsatte arbejdsgruppe (Christensen m.fl., 2012). I redegørelsens tredje del redegøres der for danskernes opfattelse af netop dette hændelsesforløb, der er beskrevet forinden. Dette ved brug af de tidligere beskrevne undersøgelser, der er foretaget om danskernes holdning herom.

Coronakrisens første fase

Tidslinje over centrale hændelser inden for lovgivning og tiltag omkring coronakrisen ved dennes første år⁵

- 5. januar 2020: WHO oplyser om et udbrud af lungebetændelse med ukendt årsag i Kina.
- 6. marts 2020: Første pressemøde i statsministeriet. Alle arrangementer over 1000 deltagere anbefales aflyst.
- 11. marts 2020: Statsminister Mette Frederiksen annoncerer på et pressemøde at Danmark lukkes ned i to uger. Der indsættes forsamlingsforbud på mere end 100 personer.
- 12. marts 2020: Første hastelov (L33) fremsættes til hastebehandling i Folketinget og vedtages
- 14. marts 2020: Danmark lukker grænserne
- 17. marts 2020: Epidemilov (L33) træder i kraft.
- 18. marts 2020: Forbud mod at samles mere ind 10 personer

---

⁵ Sundhedsstyrelsen, 2022a, Statsministeriet, 2020 & Christensen m.fl., 2021, s. 227-251 & s. 577-590

- 23. marts 2020: Alle tiltag forlængelsen til den 13. april
- 31. marts 2020: Revision af epidemilovgiver vedtages (L158)
- 4. april 2020: Anden revision af epidemilovgivning træder i kraft (L158)
- 6. april 2020: En plan for genåbning præsenteres med opstart fra d. 15. april til og med august
- 14. april 2020: Planen vedholdes omhandlende langsom genåbning grundet faldende smittetal
- 21. april 2020: Regeringen forbyder forsamlings på mere end 500 personer frem til 1. september
- 25. april 2020: Opholdsforbud ved butikcenter på Rømø og Islands Brygge indsættes
- 7. maj 2020: Fase to i genåbningen fremsættes ved pressemøde i Statsministeriet og en række af folketingets partier uden om regeringen går sammen om et ”åbenhedsmanifest” der skal bevirke større åbenhed om de beslutninger der vedtaget angående corona.
- 9. maj 2020: Alle ikke-nødvendige udlandsrejser frarådes
- 11. maj 2020: forbuddet mod forsamlings på mere end 10 personer forlænges til 8. juni 2020
- 12. maj 2020: Strategi for corona-opsporing iværksættes
- 20.-29. maj 2020: Yderligere nationale genåbninger foretages
- 8. juni 2020: Forsamlingsforbud hæves fra 10 til 50 personer
- 15. juni 2020: Den danske grænse åbner for indrejse
- 23. juni 2020: Udvalget for Forretningsordenen beder om udredning af håndteringen af covid-19.
- 8. juli 2020: Forsamlingsforbud hæves fra 50 til 100 personer
- 31. juli 2020: Anbefaling om mundbind i tætteforsamlings udstikkes
- 22. august 2020: Alle over 12 år skal bære mundbind i kollektiv trafik
- 18. september 2020: Krav om mundbind på caféer og restauranter mm. udstikkes
- 20. oktober 2020: Krav om mundbind i biografte, butikker og på uddannelser udstikkes
- 4. november 2020: Alle landets mink beordres aflivet
- 6. november 2020: Syv nordjyske kommuner isoleres i fire uger
- 17. december 2020: Alle storcentre og restauranter lukker.
- 21. december 2020: skoleelever hjemmeundervises

- 25. december 2020: Alle butikker skal lukke
- 27. december 2020: De første danskere vaccineres mod corona
- 5. januar 2021: Afstandskrav hæves fra 1 til 2 meter
- 1. marts 2021: Delvis genåbning af detailhandel og udendørs idræt
- 18. marts 2021: Forsamlingsloft hæves fra 5 til 10 personer
- 22. marts 2021: En permanent epidemilov vedtages

Hastelovenes indhold & tilblivelse

Nærværende afsnit foretages med det mål for øje at redegøre for det kronologiske forløb, herunder udvalgte dele af indholdet omhandlende hastelovgivning ved coronakrisens første fase. Det indhold der udvælges og gennemgås, beror sig på de dele af lovgivningen og processen herom, der efterfølgende blev kritiseret for at udfordre demokratiske rettigheder og procedure. Mere præcist drejer dette sig hovedsagelig om den første udgave af den midlertidige epidemilov vedtaget d. 12. marts 2020, samt de første revisioner af denne samt den endeligt vedtagne epidemilov der vedtages d. 23. februar 2021 der medtages.

Her er det vigtigt at pointere, at redegørelsen ikke skal læses som at forsøg på at påvise om disse hastelove i indhold og tilblivelse faktisk var udfordrende på de pågældende parametre eller ej. Udvalgelse sker derimod ud fra antagelsen om, at netop disse temaer antages at komme i spil, i forbindelse med de udførte interviews foretaget i denne undersøgelse.

Hasteloven bliver til

Torsdag d. 12. marts 2020 blev den første af en række hastelove L133: ”Lov om foranstaltninger mod smitsomme og andre overfør bar sygdomme”, i forbindelse med håndteringen af Coronakrisen, fremsat og vedtaget i Folketinget. Behovet for denne lov udsprang af, at den hidtil gældende epidemilov fra 1970’erne blev anset som utidssvarende, primært fordi den beroede sig på, at det var regionale epidemi-kommissioner der skulle varetage sådanne situationer, hvilket man ikke fandt passende for nutidens mobile samfund (Tranberg, 2021).

De mest omdebatterede ændringer der fremgik ved denne lov var, at den blandt andet gav Sundheds – og ældreminister Magnus Heunicke bemyndigelse⁶ til at forbyde offentlige og private arrangementer samt adgang til offentlige institutioner, mulighed for fastsættelse af restriktioner for personers bevægelsesfrihed, mulighed for indførelse af tvangsbehandlinger/isolationer og vaccinationer, mulighed for at myndighederne kunne trænge ind i private hjem uden retskendelse ved mistanke om coronasmitte, muligheden for forbud mod større forsamlinger og restriktioner i forhold til størrelsen af lokaler indskrives (Christensen m.fl., 2021, s. 227). Der blev i øvrigt fremsat et forslag om begrænsning af rettigheder på sundheds-og ældreområdet omhandlende corona-håndtering samt at sundheds – og ældreministeren kunne iværksætte tvangsvaccination i forhold til andre sygdomme end corona, uden at have forhørt eller godkendt beslutningen af sundhedsstyrelse eller andre fagpersoner (Christensen m.fl., 2021, s. 231). Ved lovens ikrafttrædelse blev en ”følgegruppe” uden kompetence nedsat (Mogensen, 2020). Det fremgår i øvrigt af paragraf 8 stk. 2 i denne hastelov, at Sundheds – og Ældreministeren kunne iværksætte tvangsvaccination i forhold til andre sygdomme end corona, uden at have forhørt eller godkendt beslutningen af sundhedsstyrelse eller andre fagpersoner (Christensen m.fl., 2021 s. 231).

I praksis betød loven, at beslutningskompetencerne overgik fra at være pålagt de hidtil eksisterende epidemikommissioner i landets fem regioner, der hver bestod af myndighedsrepræsentanter samt tre folkevalgte, til nu at være minister Magnus Heunicke's ansvar og beslutningsområde. Dette ud fra argumentet om at kunne handle ”bedre og mere ensartet” på nationalt plan. Ved lovens vedtagelse foretog man dog én ændring fra det oprindelige lovforslag: muligheden for at myndighederne kunne trænge ind i private hjem uden retskendelse ved mistanke om smitte fjernedes og erstattes med at en dommerkendelse blev nødvendig. Med loven indføres i øvrigt en solnedgangsklausul der betød at hasteloven i praksis udløb og derfor måtte tages op til revurdering og forvaltes som ved normal lovgivning senest d. 1. marts 2021 (Pagh-Schlegel, 2020). Loven blev vedtaget med fuld tilslutning fra folketingets medlemmer (Pagh-Schlegel, 2020).

Behovet for revurdering & tilføjelser

Den 22. marts 2020 blev det første udkast til revision af epidemilov fremsat. Det fremgik i den forbindelse i en lovforberedelse foretaget af Justitsministeriet, omhandlende muligheden for at

---

⁶ Bemyndigelse; Defineres som retten til at fastsætte regler på et afgrænset område, i dette tilfælde i forhold til smitsomme og overfør-bar sygdomme (Christensen m.fl., s. 5)

indføre et egentligt udgangsforbud for at undgå smitte. Derudover indeholdt dette forslag en redegørelse for hvilke tiltag inden for den allerede gældende epidemilov, omhandlende yderligere restriktioner, såsom forsamlings-, udgangs – og opholdsforbud, der kunne foretages samt hvilke der vil kræve en ændring i den allerede gældende lovgivning (Christensen m.fl., 2021, s. 236-237).

Den 26. marts 2020 blev andet udkast til revision af epidemiloven fremsat (L158). Sundheds – og ældreminister udtrykte i den forbindelse behovet for nye redskaber til myndighedernes handlemuligheder. Her var det særligt et behov for at man kunne handle hurtigt der lå til grund for denne revision (Christensen m.fl., 2021, s. 104). Loven blev hastebehandlet og den 31. marts 2020 blev denne ændring i epidemiloven vedtaget som hastelovgivning, enstemmigt i Folketinget. De væsentlige ændringer for denne undersøgelse var at Sundheds – og ældreminister Magnus Heunicke nu kunne forbyde forsamlinger ned til tre personer, adgang til offentlige institutioner samt at tage ophold ved forsamlinger og andre begivenheder. Forbud mod adgang til lokaler gik fra at gælde lokaler ejet af erhvervsdrivende, til nu også at gælde lokaler og andre lokaliteter som enhver fysisk eller juridisk person råder over (Christensen m.fl., 2021, s. 104).

Solnedgangsklausul & en ny permanent epidemilov vedtages

Folketinget vedtog den 23. februar 2021 en permanent epidemilov der skulle erstatte den foregående midlertidige hastelovgivning, der havde gjort sig gældende siden 12. marts 2020. Med denne nye lovgivning centraliseredes beslutningskompetencen nu permanent i det, at denne overgik fra de regionale epidemikommissioner til regeringen. Der ændres i øvrigt den del af lovgivningen der handlede om tvang og isolation, hvor disse midler tidligere først kunne tages i brug, i tilfælde af at Sundhedsstyrelsen havde karakteriseret en sygdom som værende af ”almen farlig karakter”, blev dette nu Sundhedsministerens vurdering. Der ændres dog i Sundhedsministerens mulighed for at benytte bemyndigelsesbestemmelser som juridisk grundlag for at iværksætte tiltag omhandlende corona. Disse tiltag skal nu også vedtages af et folketingsudvalg. Der blev i den forbindelse oprettet en national epidemikommission bestående af eksperter der skulle fungere som rådgivere for dette udvalg. Ved regeringens brug af restriktioner som politisk redskab, blev en tidsmæssig begrænsning indskrevet der betød, at disse skulle genoptages og fornyes af dette folketingsudvalg hver fjerde uge. Muligheden for tvangsvaccination og tvangsbehandling fjernes, men regeringens beføjelser i forhold til overvågning og registrering af persondata udvides (Tranberg, 2021).

Den offentlige debat

Det ovenfor beskrevne hændelsesforløb, i forbindelse med den politiske ageren under coronakrisens første år, blev i den offentlige debat udsat for kritik på flere niveauer. Selvom tiltagende blev foretaget i forsøget på at imødekomme og løse den igangværende krise, blev de også kritiseret for at udgøre en potentiel fare for opretholdelsen af basale demokratiske rettigheder, samt for at svække de demokratiske foranstaltninger i både beslutningsprocesser og andre politiske tiltag (Schultz & Jensen, 2020, s. 10). Heller ikke denne redegørelse skal læses som et forsøg på at påvise hvorvidt disse hastelove i indhold og tilblivelse faktisk var udfordrende på de pågældende parametre eller ej, men tjener blot som en klarlægning af hvilke dele af den politiske ageren der blev kritiseret i den offentlige debat.

Der fremgik her en generel kritik af den fare der kan ligge i at tage hastelovgivning i brug som politisk redskab. I forbindelse med vedtagelsen af L133 skrev Lars Trier Mogensen, politisk kommentator og chefredaktør for dk-pol, at: *”... lige nu er det ikke kun befolkningen, der er presset til det yderste, men også det danske folkestyre, som står noget rådvildt og forpjusket tilbage. Den resolute beslutsomhed i Statsministeriet har en høj demokratisk pris, der kan komme til at koste dyrt i de kommende år, hvor andre udvidelser af statslige beføjelser også er på dagsordenen. Skøn tiltagene i hasteloven heldigvis har fået tilknyttet en solnedgangsklausul og dermed automatisk vil løbe ud om et år, er det netop i risestunder som nu, at folkestyret for alvor skal stå sin prøve. Det er nu, at indholdet fra alle festtalerne, som politikerne holder på grundlovsdag om åbenhed og medbestemmelse, skal syretestes over for den beskidte virkelighed.”* (Mogensen, 2020). I samme åndedrag påpegede Lars Trier Mogensen, at problemet med at ”åbne op” for sådanne politiske værktøjer er, at de kan udvide sig til andre områder, hvor det er mindre hensigtsmæssigt: *”Den stærke stat har smag for mere magt. Under statsminister Mette Frederiksen har S-regeringen fremlagt flere forslag til hidtil usete udvidelser af statens beføjelser som f.eks. øget overvågning og markant flere tvangsfjernelser”* (Mogensen, 2020). Dette problem er ligeledes et af temaerne i en debat omhandlende den demokratiske tilstand i Europa efter COVID-19, mellem henholdsvis Mødlandsformand i Europabevægelsen, Stine Bosse, monitoreringsekspert hos Institut for Menneskerettigheder, Christoffer Badse, dokumentarist Karen Stokkendahl Poulsen og forsker i demokrati og bestyrelsesmedlem ved Demokrati i Europa Oplysningsforbundet (DEO), Jesper Vestermark (CPH:DOX, 2021). Af denne paneldiskussion fremgår der netop en bekymring for, at de

tiltag der blev gjort i denne fase, kan have plantet frøene til en mindre demokratisk og mere autoritær måde at løse kriser på.

Den offentlige kritik beroede sig ligeledes på et manglende oplyst grundlag for Folketinget at agere ud fra, i forbindelse med vedtagelsen af lovgivningen og tiltag i denne periode. Her påpeger lektor og forsker ved Syddansk Universitet med speciale i sundhedsret, Kent Kristensen at: *”De bemyndigelser, Folketinget overlader til ministeren, er langt mere vidtgående end det, man normalt vil acceptere i et demokratisk samfund. Det er bare ikke en normal situation. Alligevel savner jeg, at man havde lavet en national epidemikommission, der var repræsenteret bredt af partierne i Folketinget, og som efter råd fra faglige eksperter traf beslutningen om, hvilke foranstaltninger der skal bringes i værk. Det vil give ministeren mindre indflydelse, men ville samtidigt sikre, at beslutningerne var demokratisk forankret.”* (Holst, 2020). Derved advarer Kent Kristensen imod at det ikke er ideelt at Folketinget har afgivet demokratisk kontrol med hasteloven. Politisk kommentator Lars Trier Mogensen påpeger ligeledes dette problem: *”Hvis offentligheden i almindelige og de folkevalgte i særdeleshed ikke kan vide sig sikre på, at regeringens beslutninger hviler på et velovervejet, sagligt og gennemdiskuteret grundlag, åbnes ikke alene en ladeport for lovsjusk og lemfældighed, men også for en form for magtfuldkommenhed, som Danmark ikke har kendt til i vores snart lange demokratiske historie.”* (Mogensen, 2020).

I forbindelse med udarbejdelsen af den tidligere nævnte rapport udformet af Jørgen Grønnegaard Christensen m.fl., påpeges det her da også at de politiske tiltag i denne periode netop blev vedtaget under et betydeligt tidspres, der gjorde, at myndigheder og ekspertorganisationer ikke havde den nødvendige tid til at gennemse lovsforslagene før de blev fremsat og vedtaget: *”Hovedlinjen er således, at udmøntningen af den nye lovgivnings mange bekendtgørelser bliver forberedt internt i ministerierne under Justitsministeriets vejledning om udarbejdelse af administrative forskrifter, herunder navnlig i forhold til ekstern høring, i betydelig udstrækning bliver fraveget”* (Christensen m.fl., 2021, s. 239).

Som tidligere nævnt, er der i øvrigt i forskningsmæssigt regi i de seneste år generelt tegnet et billede af, at gamle repræsentative demokratier som det danske, synes udfordret netop grundet de politiske leders forsøg på at effektivisere de politiske beslutningsprocesser.

Jørgen Grønnegaard Christensen, påpegede imidlertid, i forbindelse med hastelovgivningens høje grad af bemyndigelser, netop at disse kan ses som ekstreme eksempler herpå på: *”Alle de indgreb, som er lavet indtil nu under den aktuelle krisesituation, er baseret på to ting: Nemlig at regeringen får nogle bemyndigelser, som er meget, meget vidtgående, og at man først efterfølgende får dem ratificeret af partierne for eksempel i kredsen af partiledere”* (Mogensen, 2020), hvormed den demokratiske legitimitet synes udfordret.

I den offentlige debat fandtes ligeledes en kritik af, at man med hasteloven indførte at Sundheds- og ældreminister Magnus Heunicke kunne foretage betydelige indgreb på egen hånd, idet beslutningskompetencerne som tidligere beskrevet, overgik fra at være pålagt de hidtil eksisterende epidemikommissioner i landets fem regioner til nu at være minister Magnus Heunicke's ansvar og beslutningsområde. Med vedtagelsen af denne lov påpeger Lars Trier Mogensen, at Magnus Heunicke blev en af de mest magtfulde ministre i Danmarkshistorien (Mogensen, 2020).

Derudover opstod en række organisationer bestående af borgere, der generelt mente at deres individuelle demokratiske rettigheder blev svækket. Dette særligt i forhold til indskrænkningen af bevægelsesfriheden, ytringsfriheden og kravende om mundbind i det offentlige rum (Men in Black, 2022)

Danskerne syn på den politiske ageren i krisens første år

Af dette afsnit fremgår en kort redegørelse for en række undersøgelser omhandlende danskernes syn den politiske ageren under coronakrisen samt deres syn på demokratiets generelle tilstand. Denne redegørelse foretaget da netop disse tendenser ligger til grund for specialets motivation og relevans.

Generelt tegner en lang række analyseinstitutter samme billede for danskernes tilfredshed med regeringens håndtering af coronakrisen i den første fase (YouGov, 2020 & Toft, 2020). Blandt mindretallet af kritikere viste en undersøgelse, foretaget af Gallup dog i denne periode, at denne gruppe bestod af danskere i alderen 18 til 35 år. Faktisk mente denne gruppe, at regeringen havde været for sløset i håndteringen af krisen (Dam, 2020).

Ifølge en måling foretaget af analyseinstituttet Voxmeter, et år efter det første smittetilfælde med COVID-19 fandt sted i Danmark fandt sted, mente 63 % af danskerne stadig at den politiske

håndtering af coronakrisen i denne periode havde været tilfredsstillende, hvor kun 18 % mente at håndteringen var dårlig (Voxmeter, 2021).

At danskerne var tilfredse med den politiske ageren under coronakrisens første fase, bekræftes i en undersøgelse foretaget af alle EU's medlemslande i 2020. Her er Danmark det land der ligger øverst på listen over tilfredshed med magthavernes håndtering, hvor 49 % er "rimeligt tilfredse", mens 36 % er "meget tilfredse" (Søe, 2020).

Ifølge forskningsprojektet HOPE (How Democracies Cope with Covid19), der løbende har behandlet sammenhængen mellem myndighedernes udmeldinger, mediernes dagsorden og befolkningens adfærd, viste det sig fra coronakrisens begyndelse, at der eksisterede en svagt tiltagende bekymring for de demokratiske rettigheders tilstand blandt befolkningen, herunder at 30 % mente, at den politiske reaktion på corona-situationen havde været for vidtgående (HOPE, 2021, s. 7). Denne bekymring synes at vende omkring maj 2021, i takt med at man på dette tidspunkt lempede på de hidtil gældende restriktioner. Blandt de adspurgte har der fra krisens begyndelse været en generel høj opbakning til regeringens håndtering af denne, og cirka 70 % erklærede i maj 2021 at de helt eller delvist var enige i at den politik der blev ført, var nødvendig. I sammenligning med andre lande ligger Danmark særligt høj på disse parametre (HOPE, 2021, s. 5). Der tegnes altså ifølge disse undersøgelser et billede af, at danskerne i overvejende grad ikke tillagde den politiske ageren i denne periode betydning som værende svækkende for deres demokratiske rettigheder.

Ser vi på danskernes generelle syn på demokratiets tilstand, ser det dog noget anderledes ud. Ifølge den omfattende årlige måling foretaget af organisationen Alliance of Democracies foretaget cirka et år efter corona brød ud (Latana, 2021). 20 % af danskerne mener, at demokratiets tilstand er dårlig. Det fremgår ligeledes, at cirka et år efter at pandemien brød ud, er tilfredsheden blandt befolkningen angående corona-relaterede indgreb og den politiske håndtering faldet med 8 %. Af undersøgelsen fremgår det i øvrigt, at 30 % af danskerne mener at ytringsfriheden er begrænset (Knudsen, 2021).

KAPITEL 5

ANALYSE

Dette kapitel opdeles i to hovedele. Af første del fremgår en analyse af de respondenter der repræsenterer den mest positive gruppe af danskere i henhold til den politiske håndtering af coronakrisen i dennes første fase. Af den anden del af kapitlet fremgår en analyse af repræsentanterne for den mest kritiske gruppe inden for samme felt. For at skabe en struktureret analyse, opbygges begge delanalyser således: Først foretages en generel analyse af respondenterne kriseforståelse, deres individuelle ageren i den pågældende periode ift. coronakrisen samt deres syn på den demokratiske legitimitet i denne forbindelse. Dernæst analyseres disse interviews i henhold til Max Webers fire idealtyper for sociale handlinger, hvilket efterfølges af en analyse af graden af social – og politisk tillid hos respondenterne, for til sidst at undersøge deres besvarelser i lyset af Michel Foucaults teori om biomagt. Analysen efterfølges af en diskussion af teoriernes forklaringskraft, hvor de fire respondenter sammenlignes, hvilket slutteligt vil udmunde i en konklusion på specialet overordnede problemformulering.

Analyse af respondenterne der var mest positive overfor den politiske ageren under coronakrisen

Nærværende analyse omhandler interviewende af de to respondenter, der tilsammen repræsenterer gruppen af danskere der var mest positive overfor den politiske ageren under coronakrisens første fase. I analysen betegnes respondenterne som henholdsvis Respondent 2 (R2) og Respondent 4 (R4). For kort at præsentere de to respondenternes udvælgelseskriterier endnu engang, er der ved R2 tale om en 66-årig kvinde med en mellemlang videregående uddannelse som pædagog. Respondenten arbejder som leder for et dagtilbud for børn i alderen fra 0-6 år. R4 er en kvinde på 60 år, med en mellemlang videregående uddannelse som sundhedsplejerske. Begge respondenter erklærede sig ”meget enig” i den politiske håndtering af coronakrisens første fase.

Kriseforståelse, individuel ageren & demokratiske legitimitet

Begge respondenter udtrykte ved interviewenes begyndelse at de under coronakrisens første år holdt sig ”meget orienteret”. Dette primært gennem pressen, men også qua deres arbejde, hvor de orienterede sig gennem udmeldinger fra Statens Seruminstitut og den kommunale embedslæge (Bilag 4, side 1 & Bilag 2, s. 1). Begge respondenter beskrev den politiske håndtering i perioden som ”ansvarlig” og ”proportionel” (Bilag 2, s. 1 & Bilag 4, s. 1). Særligt R2 benyttede sig gentagne gange gennem interviewet af ordet ”ansvarlighed” i sine beskrivelser af den politiske håndtering (Bilag 2, s. 3, 4, 5 & 13).

Begge respondenter angav i øvrigt at de fulgte alle retningslinjer, anbefalinger og lovgivning udstukket i denne periode (Bilag 2, s. 3 & Bilag 4, s. 3, 4, 9 & 18). Særligt R4 beskrev sig selv som ”meget restriktiv”, i forhold til sine omgivelser, og fandt det svært når hendes medborgere og familie ikke var det i samme grad som hende selv (Ibid.).

De erindrede begge at hastelovgivning blev taget i brug som politisk redskab (Bilag 2, s. 2 & Bilag 4, s. 2). I forhold til spørgsmålet om den demokratiske legitimitet og den politiske ageren, var det kun R4 der selvstændigt gav udtryk for en opfattelse af, at de politiske tiltag strakte sig ud over det sædvanlige, hvilket hun i samme omgang erklærede sig enig i var en nødvendighed: ”*Det jeg lige umiddelbart tænker på er, at de gjorde nogle tiltag omkring grundloven.*” og ”*Jeg synes det var så stor en indgriben i ens frihed. Altså, jeg synes jo det var fint fordi jeg har den holdning som jeg havde. Så jeg synes det var okay, det var ikke fordi jeg synes det var forkert.*” (Bilag 4, s. 2). R4 oplevede i øvrigt en høj grad af tydelighed og gennemsigtighed i det politiske system under corona (Bilag 4, s. 12 og 13), og var ikke bange for at der i Danmark ville forekomme ”Kinesiske tilstande” med brug af ”uhygge” magt (Bilag 4, s. 19).

R2 kommer ikke selvstændigt ind på et demokratisk tema gennem interviewet. Da denne respondent adspørges herom til sidst i interviewet, beskriver hun, at hun ved individuelle, demokratiske rettigheder forstår ”Ytringsfrihed”, ”Retssikkerhed” og ”Stemmeret” som vigtige elementer (Bilag 2, s. 10, 11). I henhold til demokratiske processer påpegede denne respondent, at det her er vigtigt med inddragelse af de folkevalgte repræsentanter i beslutningsprocessen (Ibid.). Der findes imidlertid en ”selvfølgelighed” over denne respondents svar herom, der kan tolkes som et udtryk for, at demokratiske rettigheder er så fast en del af respondentens samfundsforståelse i dansk regi, at hun ikke lægger mærke til dem i det daglige. I forbindelse med den politiske ageren under coronakrisens

første fase, svare R2 direkte, at hun ikke følte at hendes demokratiske rettigheder blev indskrænket, og at hun heller ikke fandt de politiske tiltag og processer herom for problematiske: *”Mette har jo haft opbakning, hun har jo ikke siddet som diktator”* (Bilag 2, s. 13).

I henhold til kriseforståelsen gav begge respondenter gentagne gange udtryk for, at de anså situationen som ganske unik og præget af stor uviden – og usikkerhed, i deres argumentation for deres positive holdning til den politiske ageren. F.eks. nævner R2, at: *”De vidste jo også kun det de vidste, for corona er jo ikke noget vi har haft før.”* (Bilag 2, s. 7), og R4 at: *”Jeg tænker: ”De kunne ikke have gjort andet på det tidspunkt”, med den viden de havde.”* (Bilag 4, s. 10-11).

Webers rationaliteter for social handling

Hos disse respondenter findes en forskellig grad af formålsrationaliserede bevæggrunde for deres reaktion på den politiske ageren i denne periode. Hos R4 udtrykkes det i den forbindelse ofte, at hun ofte handlede på baggrund af sin faglige viden som sundhedsplejerske (Bilag 4, s. 4 og 8). Særligt denne respondent gav udtryk for en tro på, at de politiske tiltag faktisk virkede: *”Fordi jeg ved med min faglige viden, at det er den måde vi kan få det stoppet på. Jo mere vi alle sammen gør for at stoppe det, jo hurtigere forsvinder det. Eller bliver mindre hvert fald, og jo mindre farligt er det.”* (Bilag 4, s. 4). Heraf fremgår en forventning om, at også det instrumentelle i disse tiltag faktisk havde en positiv effekt.

Hos R2 synes refleksionerne omkring den formålsrationelle handling ikke at fremgå som et lige så stærkt incitament for hendes handlinger og positive holdning til de politiske tiltag. Da respondenteren adspørges om hun troede at tiltagende havde en reel effekt var svaret: *”Ja, selvfølgelig”* (Bilag 2, s. 3) uden yderligere uddybning.

I henhold til de værdirationelle sociale handlinger virker disse at stå stærkt hos begge respondenter i denne gruppe. De udtrykker begge en stærk ansvarsfølelse overfor sine medmennesker. F.eks. svarer R2, at *”Jeg tænker at vi alle sammen har et ansvar i vores samfund”* (Bilag 2, s. 1) og at *”Samfundsmæssigt så føler jeg mig forpligtet til at leve op til de her ting der bliver stukket ud i sådan en situation som vi stod i der. Det er bare at rette ind til højre”* (Bilag 2, s. 5). Denne respondent nævner i øvrigt flere *”solidaritet”* som årsag til sine holdninger og adfærd i denne periode, hvilket også må tolkes som et værdiorienteret rationale (Bilag 2, s. 5 & 7). R4 udtrykker i denne forbindelse

nødvendigheden i at gå på kompromis i sit eget liv, for at beskytte andre: *"Fordi, at når vi fik folk ind, og sådan noget, så var jo også vigtigt at vi kunne være sikre på, at de ikke var forsamlet med en hel masse mennesker, og at de også passede på de små babyer. Det krævede jo at vi også passede på os selv, og ikke var sammen med alle mulige mennesker"* (Bilag 4, s. 3). Der synes altså at eksisterer et motiv bag begge respondenterne i denne gruppes adfærd og holdninger, der beror sig på etiske og moralske værdier i denne periode.

I henhold til om respondenterne agerede ud fra affektive rationaler, udtrykte R4 at følelser som "nervøsitet" og "angst" gjorde sig gældende i denne periode (Bilag 4, s. 3, 4 & 6). Særligt hos denne respondent fremgår en frygt for at smitte andre i hendes svar (Ibid.), men i interviewet med R2 blev beskrivelsen af denne respondents følelser, i den pågældende periode, generelt brugt oftere. Her nævnes følelser som "bekymring", "forvirring", "uvidenhed", "chok" og "angst" (Bilag 2, s. 1, 3, 4, 5) og faktisk benytter denne respondent ordet "bekymring" fire gange i løbet af interviewet (Bilag 2, s. 1 & 4): *"Altså, jeg tror da at alle mennesker var bekymret. Jeg var lige blevet mormor til et lille spædbarn. Der var mange ting plus de andre børnebørn jeg havde der var større..."* (Bilag 2, s. 4). Denne respondent benytter sig derudover ofte af begrebet "tryghed" i sin beskrivelser af, hvad hun mente at de politiske tiltag og eksperterne bragte den danske befolkning: *"De gav jo en tryghed"* (Bilag 2, s. 7) og *"Jeg var meget, meget enig og jeg følte mig meget tryk ved, at der nogen der tog det så alvorligt som de gjorde."* (Bilag 2, s. 2). Om respondenterne i denne gruppe reelt var drevet af disse følelsesmæssige tilstande under perioden, kan være svært at undersøge, men at R2 beskriver følelsen af "tryghed" så ofte, i forbindelse med den politiske ageren, kan tolkes som en affektiv rationalisering der kan forklare hendes positive holdning til denne.

I henhold til spørgsmål om, om respondenternes rationaler opstod på baggrund af vaner eller traditioner giver begge respondenter udtryk for, at de anser sig selv og danskerne som værende et folkefærd der har tradition for at være lovlydige. F.eks. påpeger R2, at hun er *"En lovlydig borger"* (Bilag 2, s. 9) og R4 svarer i forbindelse med en sammenligning med andre lande, at *"... og så tror jeg generelt at danskere er, i det hele taget et folkefærd der er meget lydige"* (Bilag 4, s. 10). Her udtrykkes altså et rationale om, at man udover de ovenfor beskrevne rationaler, også anser sig selv og danskerne for at have tradition for at agere efter de love de ad staten underlægges, hvorfor man også i forbindelse med coronakrisen måtte gøre således. I hvilken grad denne forståelse har haft betydningen for respondenternes adfærd er svært at undersøge, men det er interessant at begrebet om

”lovlydighed” benyttes af begge respondenter, i deres syn på forklaringen på hvorfor danskernes generelt var positivt stemte overfor den politiske ageren i den pågældende fase. Når coronakrisens unikke karakter tages i betragtning, kan der tegnes et billede af, at rationalerne bag respondenternes handlinger i nogen grad kan skyldes at de handlede efter statens befaling pr. automatik.

Social & politisk tillid

I henhold til spørgsmålet om, om graden og formen af tillid hos disse respondenter, gjorde udslag i forbindelse med rationalerne bag deres adfærd og holdninger i denne periode, synes særligt den vertikale tillid at spille ind hos dem begge. Begge respondenter udtrykte adskillige gange stor tillid til både politikere og eksperter kompetencer. Her udtrykte R2 f.eks., at hun havde *”Tillid til de eksperter, der med det her at gøre”* (Bilag 2, s. 1) og at *”Jeg tror på de eksperter vi har”* (Bilag 2, s. 7). R4 udtaler i den forbindelse, at tilliden til eksperter er større end hos politikerne: *”Jeg ved ikke om politikerne har kompetencerne, men de har hvert fald nogle de kan hive i”* (Bilag 4, s. 10) samt *”Jamen, der håber jeg da virkelig at politikerne lytter på den fagkundskab der kommer ind. Og jeg tænker da at det er ham man skal lytte på, hvis jeg skal være helt ærlig. Men altså, jeg ved jo godt at det er politikerne. Men jeg synes også de har fulgt hans råd og vejledning langt hen ad vejen.”* (Bilag 4, s. 14)

Begge respondenter gav i øvrigt udtryk for forståelsen for, at der også kunne ske fejl, men at de stadig havde tillid og tiltro til at de politiske aktører - og eksperter agenda. Her udtrykte R2 at: *”Det har jeg fuld tillid til, og jeg tænker de gør deres ypperste.”* (Bilag 2, s. 7). R4 udtrykte samme form for vertikal tillid: *”Jamen i bund og grund så tænker jeg da at de har kompetencerne. At de så fejler ind imellem, det tænker jeg, at det gør vi da også. Så for mig er det okay. Det er ikke noget der gør at jeg har mistet tilliden til dem.”* (Bilag 4, s. 11) samt *”Man har også selv prøvet at fejle, selvom man havde tænkt at det kunne man ikke. Men det kan vi alle sammen, både på det personlige og på det arbejdsmæssige, ikke?”* (Bilag 4, s. 12).

Særligt hos R2 fandtes en stærk tillid til Statsminister Frederiksens ageren under denne fase af coronakrisen med svar som: *”Jeg var glad for at det var Mette Frederiksen der sad på taburetten”* (Bilag 2, s. 1), *”Jeg synes hun har handlet ualmindeligt ansvarligt overfor denne ubekendte coronating, dom vi ikke vidste hvad var. Hun har taget alle de forholdsregler hun overhovedet kunne, for at passe så godt på os danskere som overhovedet muligt. Jeg er hende dybt taknemmelig for hendes*

ageren” (Bilag 2, s. 13) og ”Jeg står 100 % bag ved Mette Frederiksen og hendes måde at agere på.” (Bilag 2, s. 5).

Der findes imidlertid en forskel i respondenterne sociale, horisontale tillid. Her synes R4 at besidde en mindre grad af interpersonel tillid, da denne respondent flere gange nævner at hun ikke mener at borgerne i hendes omgivelser fulgte restriktionerne godt nok: ”Hvis det var jeg så, at folk ikke gjorde noget, så tænkte jeg: ”gør det ordenligt”, så gjorde det at jeg handlede på en anden måde.” (Bilag 2, s. 9) og ”Altså, der var sådan nogle ting rent hygiejnemæssigt, når jeg var ude i samfundet, hvor jeg bare tænkte: ”Jamen, du kan jo lige så godt lade være”. Så må den måde synes jeg at var nogle rigtige tiltag, og så man jo nok bare sige, tænker jeg, som sundhedsstyrelse: ”Nå ja, der er nok i vis procentdel der ikke gør det ordenligt, men bedre end ingenting.” Så samlet set synes jeg det var gode (tiltag), men når jeg kom ud samfundet, så tænkte jeg også ”Jae...”. Det virker jo ikke en dyt når man har et møgbeskidt mundbind på, der ikke er skiftet i jeg ved ikke hvor mange dage. Hvis man ikke følger det de siger, så kan det være lidt lige meget.” (Bilag 2, s. 4). I forhold til denne horisontale tillid virker denne stærkere hos R2, der taler om, at man i det område hvor hun selv bor gjorde sit bedste: ”Ja altså, holdningen herude var jo at vi tog alle sammen det her alvorligt, og gjorde os stor umage for at overholde alle de ting af restriktioner og lovgivning der var kommet ud. Det synes jeg var meget sejt.” (Bilag 2, s. 3). R2 udtrykker generelt en tillid til at alle danskere overholdt restriktionerne og agerede på samme måde som sig selv: ”Selvfølgelig vil der altid være nogle mennesker af en anden holdning, men de var jo mikroskopiske i det her, fordi der var en solidaritet og man passede på hinanden. Jeg var faktisk meget stolt af at være dansker, sådan som jeg kunne se at de tacklede det i så mange andre af de europæiske lande. Så jeg var faktisk stolt over at være dansker.” (Bilag 2, s. 5).

Biomagt & biopolitik

Hos begge respondenter synes biomagten at have haft en markant indflydelse på rationalerne bag deres reaktion på den politiske ageren under coronakrisens første fase. Dette ses tydeligst i at begge respondenter generelle argumentation og fokus for samtalen synes at udspringe af en videnskabelig diskurs. F.eks. har begge respondenter et stort fokus på fagfolks og eksperteres kunnen, samt en tro på, at man med videnskaben må finde kimen til at løse coronakrisen. Her påpeger R2, at ”Der er jo ingen der har stået i sådan en situation i hele verden, og så må man jo bare lytte til eksperterne” (Bilag 2, s. 1), eller ”Jeg har tillid til at de eksperter der har med dette at gøre, altså både Søren

Brostrøm og alle de andre. Statens Seruminstitut og sådan...” (Bilag 2, s. 1). Denne respondent begrundes i øvrigt sin reaktion på den politiske ageren med argumenter som *”Vi er jo heldigvis et oplyst land!”* (Bilag 2, s. 7), samt at denne ageren netop har en videnskabelig baggrund: *”Jamen jeg synes jo det er så fornuftigt at politikerne lytter til dem der har forstand på det her... Jeg tager hatten af for vores viden og for vores ekspertise”* (Bilag 2, s. 7). Denne respondent fortæller endda, at hun har deltaget i et forskningsprojekt om vacciner på Aarhus Universitet, ud fra argumentet om, at *”Jeg vil gerne være med til at understøtte deres forskning, og det kunne være mit bidrag”* (Bilag 2, s. 7).

Hos R4 kan den videnskabelige diskurs blandt andet ses ved at både adfærd og holdninger gentagne gange begrundes med respondentens egen faglige baggrund, altså den viden der allerede foreligger på området inden for hygiejne osv. og som R4 er uddannet inden for (Bilag 4, s. 4, 6, 7 & 19). Generelt benyttes ordet *”faglighed”* hele otte gange i dette interview. Derudover udtrykker R4 meget ringe forståelse overfor den del af befolkningen der ikke mener at COVID-19 er en trussel, eller at den overhovedet eksisterer, grundet mangelen på videnskabelig baggrund for denne holdning: *”En 10 – 20 % procent, der simpelthen ikke troede på det. Som troede det bare var noget man havde fundet på. Og de kan egentlig ikke nogen ordentlig forklaring, fordi jeg spurgte dem jo ad. Jeg spurgte ind til det fordi jeg var lidt nysgerrig på hvorfor de ikke troede på det: ”Det er bare noget de har fundet på”, jamen: ”hvorfor tror du de har fundet på det?”, ”Ja det ved jeg heller ikke, men det er det”, ”ja, okay!”. Så jeg blev jo ikke klogere på det.”* (Bilag 4, s. 7). Derudover begrundes R4 den generelle positivitet overfor de politiske tiltag med argumentet om, at vi i Danmark er *”meget oplyste og veluddannede”*, hvilket ligeledes må ses som et tegn på at den videnskabelige diskurs her gør sig gældende (Bilag 4, s. 10).

Med hensyn til indvirkningen på respondenternes rationaler i forhold til en eventuel indvirkning fra magtteknikker, synes pressemøderne at have haft en sådan indvirkning på begge respondenter. Dette både i forhold til, at de begge angav at de fulgte med i disse i en sådan grad, at R4 *”... var nødt til at holde pause fra det nogle gange”* (Bilag 4, s. 1 og Bilag 2, s. 1). At pressemøderne kan anses som en magtteknik benyttet i biomagtens navn, skyldes at begge respondenter lægger vægt på, at disse både bestod af politikere og eksperter. R2 udtrykker f.eks.: *”Politikerne stod jo altid sammen med eksperterne på alle pressemøderne”* (Bilag 2, s. 7).

Generelt er det en gennemgående tendens ved særligt R2, at der her eksisterer en høj grad af opbakning henvendt direkte mod Statsminister Mette Frederiksen som den omsorgsfulde leder (Bilag 2, s. 1, 5 og 13). Dette med svar som: *"Jeg var glad for at det var Mette Frederiksen der sad på taburetten"* (Bilag 2, s. 1), *"Jeg synes hun har handlet ualmindeligt ansvarligt overfor denne ubekendte corona-ting, som vi ikke vidste hvad var. Hun har taget alle de forholdsregler hun overhovedet kunne, for at passe så godt på os danskere som overhovedet muligt. Jeg er hende dybt taknemmelig for hendes ageren"* (Bilag 2, s. 13) og *"Jeg står 100 % bag ved Mette Frederiksen og hendes måde at agere på."* (Bilag 2, s. 5). Ved R4 var det fokus ikke lige så fremtrædende, men det var i højere grad den statslige ageren som samlet figur, og ikke et bestemt ansigt, der blev nævnt i besvarelsene (Bilag 2, s. 10).

Den positive magt som magtteknik, synes ligeledes at indvirke i høj grad hos begge respondenter. Dette ses blandt i, at ingen af de to kunne skelne klart mellem lovgivning og anbefalinger, men at begge agerede lige meget efter dem uanset hvilken form de politiske tiltag havde. Her påpegede R2 f.eks., da hun adspørges om hun skelnede mellem egentlig lovgivning og kraftige anbefalinger i sin ageren: *"Nej, altså jeg er jo en lovlydig borger, og altså der er jo nogen der sidder og har forstand på det her!"* (Bilag 2, s. 9), hvor R4 kommer med argumentet om at hun fulgte alle tiltag fordi: *"Jeg tænkte, at så anbefalede de det vil ikke hvis det ikke var fordi (der var en grund til det)"* (Bilag 4, s. 17). Der kan altså argumenteres for, at den grad af frihed der alligevel ligger i blot at udstikke en anbefaling frem for en lov, alligevel har virket som var det en egentlig lov hos disse respondenter.

Dette kan imidlertid også skyldes den høje grad af selvdisciplinering der spores hos begge respondenter. Dette særligt hos R4, der beskriver sin ageren i perioden således: *"Når jeg f.eks. var ude og handle, så kunne jeg godt tage handsker på. Jeg brugte også meget albuer, og sådan. Fordi, at det var meget bedre at tage det på. Men det er jo nogle ting jeg også har lært, så på den måde gjorde noget anderledes. Hvis det var jeg så, at folk ikke gjorde noget, så tænkte jeg: "gør det ordenligt", så gjorde det at jeg handlede på en anden måde."* (Bilag 2, s. 9), eller: *"Det er en rigtig pro'er du har fundet. Der er ingen slinger i valsen (griner). Jeg bestilte mad på nettet for at undgå kontakt. Når jeg kom hjem, så sprittede jeg også alle madvare af og satte ind i køleskabet. Det var sådan lidt... (griner). Det blev lidt OCD-agtig, men det gjorde jeg fordi jeg vidste jo godt, at folk ikke... Det gjorde jeg hvert fald da det var på sit højeste."* (Bilag 2, s. 9).

Hos R2 findes der ligeledes en høj grad af selvdisciplinering også i forhold til overvågning af andre. Dette blandt andet med baggrund i de udstukne retningslinjer, fordi disse gjorde, at ”*Så kunne man jo sige til andre mennesker: prøv at høre her, det er sådan her det er*” (Bilag 2, s. 4).

Biomagten synes altså ganske tydeligt hos disse respondenter. Især hos R4 fremgår den biomagtens fokus i at opretholdelsen af menneskeliv imidlertid særligt tydeligt, hvilket fremgik i forbindelse med den afrundende samtale efter interviewets ende⁷. Her foretog respondenteren en sammenligning med den danske politiske ageren og den man havde i Sverige, ved coronakrisens begyndelse. Hun argumenterede her for, at den svenske tilgang var baseret på et andet menneskesyn end det danske. Argumentet var her, at den politiske ageren i Sverige var baseret på et samfundssyn, hvor økonomi står over befolkningens sundhed. ”En art kynisme over menneskelivet”, i sammenligning med den danske. Hun eksemplificerede i den forbindelse, hvordan de svenske borgere opfandt deres egne restriktioner, der altså ikke var udstukket af regeringen, men i stedet opstod på baggrund af lokale/individuelle initiativer. I Danmark udstak regeringen derimod restriktioner, der var baseret på anbefalinger fra eksperter. R4 lagde her særligt vægt på, at man på plejehjemmene i Sverige ikke var uddannede på samme måde som i Danmark, hvorfor der generelt var en manglende viden om hygiejne osv. Med andre ord sammenfattede respondenteren netop Foucaults pointe med biomagtens virke, nemlig forståelsen af, at man altid må stræbe efter at opretholde livet, og at man med baggrund i videnskaben kan åbne dette.

Analyse af respondenterne der var mest kritiske overfor den politiske ageren under coronakrisens første fase

Anden del af analysen beror sig på interviewende af to respondenter der tilsammen repræsenterer gruppen af danskere der var mest kritiske overfor den politiske ageren under coronakrisens første fase. I analysen betegnes respondenterne som henholdsvis Respondent 1 (R1) og Respondent 3 (R3). For kort også at præsentere disse to respondenternes udvælgelseskriterier endnu engang, er der ved R1 tale om en mand på 34 år med en lang videregående uddannelse som cand.scient.pol. Denne respondent arbejder som embedsmand i et ukendt departement og erklærede sig ”*uenig*” i den politiske ageren i coronakrisens første fase. Den anden respondent (R3), er en mand på 39 år, der ligeledes har en lang videregående uddannelse som cand.scient.oecon. Denne respondent arbejder

---

⁷ Indholdet i denne samtale, der ikke blev optaget på bånd men i stedet formuleret på skrift af interviewer efterfølgende, er godkendt til brug af respondenteren.

som økonomisk konsulent i en offentlig virksomhed og erklærer sig ”meget uenig” i den politiske håndtering ved coronakrisens første fase.

Kriseforståelse, individuel ageren & den demokratiske legitimitet

Respondenterne i denne gruppe udtrykte i udgangspunktet den samme opfattelse af den politiske ageren under coronakrisens første fase. Her beskriver R1 den politiske ageren med ordene ”Uforberedt” og ”forhastet”, og betegner det som værende ”Uskarpt politisk håndværk”, primært af den årsag at epidemier ikke er nye fænomener, og man derfor burde være bedre forberedt (Bilag 1, s. 1). R3 beskriver den politiske ageren i perioden som ”Panisk”, ”Eksperimentel” og ”ugennemtænkt”, og udtrykker generelt, gennem hele interviewet, en stærk kritik af at man ikke tænkte på de langsigtede, økonomiske konsekvenser med denne håndtering (Bilag 3, s. 1)

Begge respondenter holdt sig primært orienteret via pressemøderne. Her påpegede R1 at han med tiden mistede interessen, hvor R3 beskrev at han nærmest holdt sig ”for meget” orienteret: *”Ikke 24/7 vel, men det kørte da 7-8 timer om dagen, hvor man bare hørte de her nyheder i ring. Blev helt hjernevasket af det, indtil man til sidste bare sagde: Nu gider jeg kraftedeme ikke høre mere...”* (Bilag 3, s. 1). Hvor R1 primært holdt sig orienteret grundet ”det politiske aspekt”, lå R3’s fokus på verdensøkonomien og situationen i USA (Bilag 1, s. 1 & 2, Bilag 3, s. 1.)

Ses respondenternes syn på, om der i perioden var et demokratisk problem, i henhold til hastelovgivningen, udtrykte R1 ikke noget problem med indholdet af denne, men fandt det i stedet problematisk at et sådan politisk værktøj overhovedet tages i brug på baggrund af dårlig forberedelse (Bilag 1, s. 1). R1 udtrykte altså, at det var brugen af hastelovgivning som politisk redskab der bekymrede ham mest, men at der i forbindelse med corona for ham opstod et dilemma: *”Den er svær, den er rigtig svær. For nogle gange så må demokratiet bare lige vige. Nogle gange er chokket så stort, at et automatisk system må tage over, og det anerkender jeg også i et demokratisk land som Danmark, at det må det også gøre her.”* (Bilag 1, s. 13).

I denne forbindelse udtrykte R3 imidlertid selvstændigt bekymring for svækkelse af demokratiske rettigheder, før respondenteren blev adspurgt om dette, ud fra beskrivelsen af, at man med hastelovgivningen *”trådte ind på nogle områder som man nok ikke havde håbet man som befolkning skulle opleve”* (Bilag 3, s. 3). Generelt mente respondenter R3, at samfund fungerer bedst *”Uden for*

meget statslig indblanding” og uden ”at man overhovedet laver indgreb” (Bilag 3, s. 5 & 10). Generelt fandt R3 den politiske ageren i perioden for problematisk i et demokratisk øjemed og mente at basale rettigheder var ”åbenlyst forringet” (Bilag 3, s. 14 & 16). Her understregede R3, at han kun i meget ekstreme tilfælde mener at basale demokratiske rettigheder bør undermineres medmindre ”det var en sygdom der smittede og fik mennesker til at falde døde om, nærmest på gaden, eller hvad ved jeg. Så må man jo gøre en undtagelse.” (Bilag 3, s. 14), og at han denne periode følte sig udfordret på disse parametre.

Trods uenighed i den politiske ageren fulgte begge respondenter alle restriktioner, retningslinjer og love der blev udstukket og vedtaget i denne periode (Bilag 1, s. 2 & Bilag 3, s. 4).

Webers rationaliteter for social handling

I henhold til Max Webers teori om formålsrationelle handlinger, synes de to respondenteres rationaler at adskille sig fra hinanden på dette punkt. Her gav R1 udtryk for, at han netop handlede ud fra troen på, at restriktionerne og de udstukne retningslinjer havde en reel effekt: ”Det er sådan lidt røvballelogik/common sense/nede fra jorden, at når vi ikke er ude i samfundet og myldrer om hinanden, så har denne virus sværere ved at få fat. At masker hjælper vidste man for 100 år siden, det ved man også i dag” (Bilag 1, s. 3). Denne respondent udtrykker altså, at han blev motiveret til at følge disse restriktioner ud fra netop et reflekteret, formålsbestemt rationale.

R3 mente derimod, at effekten af tiltagene ikke var proportionale i forhold til de konsekvenser de muligvis fører med sig, og at man i den politiske ageren overreagerede: ”Det har selvfølgelig også haft en effekt at vi ikke er så mange mennesker der mødes sammen og gør alle de her ting, og som gør at smittet ikke kunne ”stikke af”, men jeg mener stadigvæk ikke at den effekt der er ved de her ting, står mål med de konsekvenser, som det har haft for mange mennesker.” (Bilag 3, s. 4 & 6). Generelt for R3 er der et stort fokus på ”markedet” og de økonomiske forhold, hvor begrebet ”økonomi” benyttes fem gange, og ”markedet” fire gange gennem interviewet (Bilag 3, s. 1 & 2). Hos denne respondent R3 skyldes reaktionen og adfærden i denne periode altså ikke et formålsrationale om, at man ved at følge restriktionerne opnåede den størst mulige positiv effekt ved handlingen, fordi den positive effekt for ham var en helt anden end hvad den statslige agenda synes at være.

I henhold til værdirationelle bevægegrunde for handling, synes sådanne at forekomme hos begge respondenter, dog på to forskellige måder. R1 udtrykker i forbindelse med sin beskrivelse af den danske befolknings samlede ageren, at han betragtede den som et udtryk for basale velfærdsstatslige værdier og den beskrives med ord som ”God”, ”velfærdstænkning”, ”beskyttelse af de svageste” samt at det ”at løfte i flok” gjorde ham ”lidt stolt” (Bilag 1, s. 6). Det synes altså ikke at være dette værdirationale der beror sig på idéen om det solidariske velfærdssamfund, ligger til grund for denne respondents kritiske holdning til den politiske ageren for perioden, men derimod det, der er medvirkende til at R1 alligevel fulgte de restriktioner og den lovgivning der blev udstukket under den pågældende periode.

Hos R3 forelægger ligeledes en værdirationalisering, men denne kan derimod netop tjene som forklaring på respondentens kritiske holdning til den politiske ageren. Respondenten udtrykker her: ”Jeg bryder mig generelt ikke om at blive detailstyret, og at skulle gå efter pilene i et supermarked” (Bilag 3, s. 3) og hans holdning var som nævnt derimod, at ”... tingene fungerer bedst uden for meget indblanding” (Bilag 3, s. 5). Med andre ord strider den politiske ageren imod denne respondents værdirationelle syn på, hvad statens rolle her bør være.

At denne respondent alligevel fulgte retningslinjerne, skyldes imidlertid muligvis et etisk reflekteret værdirationale: ”Jeg havde da også mundbind på når jeg var ovre og handle, og jeg holdt da også afstand til andre mennesker. Men det var ikke så meget på grund af myndighederne og restriktionerne der var lagt ned, det var mere respekten for andre mennesker. For det var jo tydeligt at der var nogen der var bange for det her, og så måtte man jo i et eller andet omfang sørge for, at man ikke selv var årsag til, at de fik en dårlig dag, så at sige.” (Bilag 3, s. 4). Hos R3 foreligger der altså både et værdirationale om, at staters indblanding bør være minimal, men at han alligevel valgte at følge restriktionerne grundet en refleksion over det etiske i at vise respekt overfor sine medmennesker (Bilag 3, s. 5 & 10).

I forhold til affektive handlinger udtrykker ingen af respondenterne at de var drevet af hverken frygt eller angst for corona som sundhedsfare, men de nævner begge en følelse af ”frustration” og ”afmagt” over tid, grundet de manglende og usikre udsigter for krisens ende (Bilag 1, s. 5 & Bilag 3, s. 5 & 6). Her svarer R1 f.eks. at: ”Altså jeg havde ikke angst, jeg var ikke som sådan frygtsom. Og jeg havde jo mit job, og der var ikke udsigter til at mistede det, så der følte jeg mig egentlig meget tryk, ikke

frygt. Men der var sådan en følelse af: ”hvor lang tid kommer det til at vare det her?” (Bilag 1, s. 5). I denne forbindelse påpeger R3, at han særligt følte en afmagt i forhold til ikke at kunne komme ud at rejse, og at han derfor lod sig vaccinere frivilligt med den omdiskuterede Johnson & Johnson-vaccine, for hurtigere at kunne komme afsted igen (Bilag 3, s. 11). Dette vel at mærke uden at give synderligt udtryk for at han på daværende tidspunkt gjorde sig store overvejelser om eventuelle konsekvenser ved dette (Ibid.). Derudover udtrykker ingen af respondenterne dog at de ændrede deres adfærd grundet denne grad af affektion.

I henhold til tesen om traditionelle handlinger påpegede begge respondenter, at de mener der ligger en automatik i danskernes måde at agere på helt generelt. I den forbindelse erklærede R1 sig dog enig i, at dette ikke nødvendigvis udgøre en fare for demokratiet, i et forvaltningsmæssigt velfungerende system som det danske (Bilag 1, s. 5). Altså, at det er okay, at man i en krisesituation som denne, lader et automatisk system tage over for en periode: ”Altså, der er jo en grund til at hvis Rusland invaderer Danmark, så er det ikke statsministeren der skal bestemme. Så er det en der styrer hæren, så er det forsvarschefen der gør det. Eller formelt er det jo sådan set Dronningen, men jeg ved ikke lige hvor meget hun.... Pointen er bare, at når der er et chok, så er der et automatisk system der tager over, som ikke er demokratiet, hvor man på den korte bane må gøre sådan” (Bilag 3, s. 13). Derved erklærer R1 sig enig i, at der i forbindelse med den korte krise godt må handles med grobund i traditioner og velkendte praksisser, uden at vi nødvendigvis tager stilling til hvorfor vi gør det.

Her mener R3 ligeledes, at der i Danmark er en tradition for, at ”Vi gør hvad der bliver sagt” og at ”... det er selvfølgelig også vores styrke som samfund”, ” Vi er jo alle sammen, uanset om vi vil det eller ej, så er vi jo gode velopdragne Socialdemokrater.” (Bilag 3, s. 8). Idét denne respondent omtaler danskernes handlinger med ”vi”, medtager han også sig selv i denne tese, hvilket stemmer overens med, at han ikke valgte at modsætte sig de politiske tiltag, til trods for sin kritik.

Social & politisk tillid

I henhold til teoretiseringen af tillid som en faktor i respondenternes reaktion på den politiske ageren under coronakrisens første fase, er dette et gennemgående tema i R1's besvarelse. Faktisk benytter denne respondent sig af ordet hele 20 gange gennem interviewet (Bilag 1, s. 2, 5, 6, 7, 10, 11). Dette drejer sig imidlertid primært om den horisontale tillid, særligt tilliden til embedsmænd og eksperter ”....der havde jeg jo nok i en eller anden høj grad, stor tillid til det budskab de kom af med, eller at

de retningslinjer de satte, var korrekte.”, ”Der havde jeg faktisk relativt høj tillid, fordi jeg har et indtryk af, at – selvfølgelig både på godt og ondt – den danske regering uanset om den der blå eller rød, er meget, meget pragmatisk. At man gør det der skal til.”, ”Jeg havde ikke føling med om noget var en rigtig eller forkert retningslinje. Så tænkte jeg, at så var det egentlig bare bedre at følge dem.” og ”... jeg havde egentlig tillid til de argumenter og de budskaber der kom fra de embedsmænd der sad lige under det politiske niveau.” (Bilag 1, s. 2, 6 & 7).

Respondenten udtrykker dog også forståelsen af, at den sociale tillid i Danmark er høj, og at man af den årsag kunne tage blødere former for magt så som ”kraftige anbefalinger”, i brug: *”Når man kigger udenlands og prøver at sammenligne os med andre lande. Så ser man hvordan, rent forvaltningsmæssigt hvert fald, at Danmark er et velfungerende land. At maskineriet kører og det er simpelthen på grund af folkets tillid”* (Bilag 1, s. 5). I den forbindelse havde respondenteren også selv en oplevelse af, at: *”De her tomme tønder der buldrede, alle de her ”anti-vaxere” og andre mennesker, var jo selvfølgelig synlige på sociale medier hvor de larmede meget, men var ikke repræsentative for resten af befolkningen, og heller ikke når jeg gik uden for min dør. Så der synes jeg egentlig, at folkestemningen var ret god, og at hele denne her velfærdstækning med at man skal beskytte de svageste og man skal løfte samlet.”* (Bilag 1, s. 5), hvilket netop må tolkes som en generelt høj grad af social tillid. Både den horisontale og vertikale tillid, synes derfor stor hos denne respondenter.

Graden af vertikal tillid virker dog imidlertid betydeligt lavere hos R3, når det kommer til politikernes kompetencer i sammenligning med embedsværket: *”Altså, jeg har faktisk ikke særlig stor tillid til nogen af politikernes kompetencer. Det gælder begge fløje. Vi har jo et system hvor politikerne er dækket ind af en masse embedsmænd, som må forventes at have ret godt styr på det de har med at gøre. Politikerne er valgt, og så er det jo sådan set dem der sætter rammerne, og så bliver de ført ud i livet af embedsmænd og myndighederne osv.”* (Bilag 3, s. 9) og *”Altså jeg har selvfølgelig nok ret stor tillid til at politikerne vil og ville mig det bedste, men jeg har ikke nødvendigvis tillid til at de er de rigtige til at føre de ud. Det tror jeg i højere grad jeg selv er, det er mine egne valg der ultimativt sikrer mig og min familie.”* (Bilag 3, s. 10). R3 udtrykker altså, at han har tillid til at politikerne er velmenende, men ikke nødvendigvis kompetente.

Respondenten R3 påpeger ligeledes, at tilliden til sundhedsmyndighederne er faldet siden denne periode, fordi man ifølge ham "anvendte" sundhedsmyndighederne til at fremføre den politiske agenda: *"Jeg tror min tillid til sundhedsmyndighederne er faldet. Men det synes jeg primært er som følge af denne her politisering af det. Jeg synes jo at det er blevet politiseret, den måde man anvendte myndighederne osv. Det er vist heller ikke helt afklaret hvem det var der egentlig anbefalede hvad osv."* (Bilag 3, s. 9).

I henhold til R3's sociale tillid var det i dette interview lidt sværere at spore graden af denne hos denne respondent. Her udtrykte respondenterne flere gange en forståelse af, at danskerne generelt ikke ønskede at være dem der stikkede uden for normen i den offentlige sfære hvilket fremgår af dette svar: *"Jamen, det havde jo nok grobund i at der ikke var nogen der havde lyst til åbenlyst at skille sig ud som nogen der omgik de restriktioner der var. Det er lidt lige som i dag, hvis du spørger folk hvad de synes om den grønne omstilling. Hvis du møder nogle folk du slet ikke kender, det kunne være til et forældremøde eller et eller andet, så sætter du dig jo ikke ned og siger: "Jeg synes det er Bullshit", eller et eller andet. Nej så sætter du dig ned og præsenterer en eller anden forklaring der lige som rummer en vis del skepsis og en vis del støtte til det. Jeg tror at folk de vil ikke vise hvis det var at de bevidst omgik de her ting. Folk gjorde meget for..."* *"Jamen vi var lige ovre ved nogle venner her i weekenden, men vi var altså kun 6!"*. *Ja, det er fint..."* (Bilag 3, s. 7). Af dette svar kan det antages, at den sociale, interpersonelle tillid ikke synes synderlig høj hos denne respondent, grundet hans antagelse om, at danskerne primært agere ud fra normer og regelbundethed, fremfor tillid og solidaritet.

Biomagt & biopolitik

Biomagts virke, i forhold til de to repræsentanter for gruppen af kritikere, forefindes i interviewene på forskellig vis.

Hos R3 synes biomagts grundkerne, det ubestridte fokus på opretholdelsen af liv, ikke at stemme overens med denne respondents rationaler: *"Selvfølgelig er det da forfærdeligt, at de mennesker dør. Men jeg synes måske at det i pressen blev gjort lige lovligt meget ud af, når en 37-årig havde fået corona og var død en uge efter, eller sådan et eller andet. Altså.... Då det var sådan lidt: "Okay, prøv nu lige!"*. *Kig nu lige på tallene, se nu lige hvem det er der dør af det her, og er der en overdødelighed rent statistisk og hvor høj er den? Hvilke grupper ligger den inden for? Jeg ville*

ønske vi kiggede lidt mere på det, end bare at se hvert dødsfald som Mette Frederiksen sagde: Som en tragedie. Selyfølgelig er det dét, men altså. Det er jo en uundgåelig ting, der kommer til at ramme os alle på et tidspunkt.” (Bilag 3, s. 2). Derved udtrykker denne respondent en holdning til, at man ikke for en hver pris skal opretholde liv, hvorfor biomagtens virke i udgangspunktet ringe har betingelser i dette tilfælde.

I henhold til den videnskabelige diskurs synes denne imidlertid at virke stærkt hos denne respondent, i den forstand at respondenten har stor tillid til fagfolk, eksperter, vacciner og videnskab generelt: *”Jamen, jeg tror jeg havde mest tillid til hvad fagfolkene inden for sundhed sagde. Altså i hvert fald når man ikke følte de var spændt for en politisk vogn. Det vil sige dem der udtalte sig uafhængigt, var jeg klart større tilhænger af, end dem der ligesom havde Magnus Heunickes arm oppe et vist sted.*” (Bilag 3, s. 7). Derudover er det interessant, at R3, som tidligere nævnt, valgte at lade sig vaccinere med den omdiskuterede Johnson & Johnson-vaccine, hvilket ligeledes må anses for at være en tillidserklæring til videnskaben i forhold til vacciner (Bilag 3, s. 11).

I henhold til pressemødernes opsætning og indhold, synes denne respondent selvstændigt at opfatte dette som en magtteknik: *”Der var det jo dagligt at der var pressemøder og forskellige pressemeddelelser, hvor de her ting mere eller mindre blev implementeret. Og det var med en hovedrysten, vil jeg sige hver gang man hørte nye ting der begrænsede folket, i denne her hensyntagen til corona og for at begrænse smittespredningen. Jeg synes det gik langt udover den personlige frihed, som vi har kæmpet i så mange år for at opnå.”* (Bilag 3, s. 4), samt at man benyttede sig af fagfolk for at legitimere politiske beslutninger: *”Jeg tror min tillid til sundhedsmyndighederne er faldet. Men det synes jeg primært er som følge af denne her politisering af det. Jeg synes jo at det er blevet politiseret, den måde man anvendte myndighederne”* (Bilag 3, s. 5) og *”Man kunne jo godt fornemme hvem dét var. Det var jo dem der stod på pressemøderne med dem, og underbyggede deres, og måske var grundlaget for beslutningerne. Dem havde jeg en naturlig mistillid til, hvor dem der fungerede lidt mere som uafhængige, og enten bakkede op om, og sagde ”Det er sgu rigtigt, det her det fungerer”, eller sagde ”Arh, ro på.”. Dem havde jeg mere tillid til.”* (Bilag 3, s. 12).

I forhold til Foucaults begreb om selv disciplinering udtrykte R3 at han i høj grad opfattede en sådan tendens blandt danskerne. I forbindelse med en samtale omhandlende restriktioner udtrykker han f.eks. at: *” Det er egentlig ikke så meget kun det politiske, det var lige så meget det som det satte i gang over for os, som mennesker. Vi skal huske, at de mennesker der står og råber af hinanden ovre*

i supermarkedet fordi den éne står et skridt for tæt på osv. Jamen, vi skal jo også være her om et år, to år og tre år, når det hele er ovre? Hele denne her mentalitetsændring der lynhurtigt skete, hvor folk begyndte at undgå hinanden, hvor mennesker... altså, du kan jo sige at det er ret naturligt for mennesker at være sammen, at tilbringe tid sammen, at det lige pludselig blev... Jeg vil ikke sige, eller, jo det blev jo ret beset mistænkeliggjort i ret høj grad. Altså, unge der blev udskammet for at holde fester osv, osv. Jamen altså, jeg har nok en eller anden rebel i mig der sagde "Nu samler vi fandme et team, og så holder vi en fest i nogle garager osv, hvor vi kan slippe afsted med det" (griner)."(Bilag 3, s. 3).

Selvstyringsaspektet kan hos denne respondent ligeledes ses i den følelse af et ydre pres som R3 synes at være påvirket af. Flere gang nævnes det, at presset fra omgivelser, også i det usagte, bevirkede en ændret adfærd: *"Jamen, det havde jo nok grobund i at der ikke var nogen der havde lyst til åbenlyst at skille sig ud som nogen der omgik de restriktioner der var. Det er lidt lige som i dag, hvis du spørger folk hvad de synes om den grønne omstilling. Hvis du møder nogle folk du slet ikke kender, det kunne være til et forældremøde eller et eller andet, så sætter du dig jo ikke ned og siger: "Jeg synes det er Bullshit", eller et eller andet. Nej så sætter du dig ned og præsenterer en eller anden forklaring der lige som rummer en vis del skepsis og en vis del støtte til det. Jeg tror at folk de ikke ville vise hvis det var at de bevidst omgik de her ting. Folk gjorde meget for... "Jamen vi var lige ovre ved nogle venner her i weekenden, men vi var altså kun 6!". Ja, det er fint..."* (Bilag 3, s. 7) eller *"Altså jeg bor i en by lige syd for Aarhus, hvor der er to butikker. Hvis jeg troppede op der hver gang uden mundbind, og sagde "Fuck dig" til ekspedienten og alle dem der bad mig om at tage mundbind på, det nytter jo heller ikke noget. Så det var nok presset fra omgivelserne, der fik en til at agere relativt normalt alligevel."* (Bilag 3, s. 5).

Hos R1 synes biomagtens fokus på opretholdelse af liv at spille en større rolle. Denne respondent giver ikke på noget tidspunkt udtryk for, at dette ikke skulle være målet med den politiske ageren i denne periode. Han taler i øvrigt flere gange om et "forsigtighedsprincip", som han i udgangspunktet erklærede sig enig i: *"Vi er alle sammen mennesker og nye situationer, som alligevel ikke er nye, der går man jo ud fra et forsigtighedsprincip for man kender ikke den fjende man står overfor. Men i takt med, at man lærer fjenden at kende – corona – så synes jeg måske godt man kunne have blødt det om, men det er et andet spørgsmål."* (Bilag 1, s. 4). At denne respondent, som tidligere nævnt i denne

analyse, erklærer sig stolt over danskernes solidariske måde at handle på i denne fase, vidner også om at R1 er enig i, at man bør gøre mest muligt for opretholdelsen af liv.

Denne respondent synes dog stærkest påvirket af den videnskabelige diskurs, af de to repræsentanter for denne gruppe. Dette er et gennemgående tema gennem hele interviewet. Her benytter R1 sig af begreberne ”Fagbudskab”/”Fagfunderet”/”sundhedsfaglig”/fagpersoner” sammenlagt 18 gange gennem interviewet (Bilag 1, s. 6, 7, 8 & 9). Derudover beskriver han vaccinemodstandere og de som generelt ikke rettede sig mod de politiske tiltag som ”Anti-vaxere”, som ”tomme tønder der buldrede” og som dem der ”er pisse lige glade med det hele” (Bilag 1, s. 6). Generelt tillægges videnskaben og fagfolk langt større betydning for denne respondent end politikere f.eks. synes at gøre: ”Så tilbage til det med ”godt og ondt”, så er den danske krisehåndtering egentlig ikke påvirket af om vi har en rød, grøn eller blå regering, men at man gør som videnskaben og fagpersoner siger man skal gøre” (Bilag 1, s. 6). Generelt nærer denne respondent så stor tiltro til videnskaben, at han i flere år har investeret i medicinalindustrien: ”Siden jeg var 16-17 år, har jeg investeret, hvor jeg de seneste 10 år har investeret i medicinalaktier. Så jeg ved præcist, hvordan den virker når man skal godkende et hvilket som helst medikament.” (Bilag 1, s. 9). I forbindelse med den voksende skepsis om vacciner opsøgte respondenten i øvrigt selvstændigt information om måden hvorpå disse var blevet udviklet på: ”Det var først da denne skepsis omkring, at det var en forhastet vaccine. Så gik jeg ind og så på om det egentlig var det, og det var det ikke. Dette var i øvrigt på et meget, meget større datagrundlag end man normalt gør. Jeg investerede i et firma, der kun lavede ét medikament på et tidspunkt – et opiat – og der lagde jeg mærke til, at de testede kun på 600 mennesker, hvor vaccinerne er testet på 40.000 mennesker, så der er alt andet lige et mere sikkert data grundlag. Og man gjorde det i nogenlunde samme perioder, altså 2 måneder, 3 måneder 6 måneder, som man gjorde det under normale omstændigheder. Grunden til at man gjorde det på 6 måneder er, og at det normalt tager 10 år er, at man ofte skal indsamle ressourcer i mellemliggende perioder. Man kan sagtens klemme det ned på den periode det blev under corona, og det synes jeg egentlig er gjort på en ordentlig måde. Så jeg havde fuld tillid til det, ja.” (Bilag 1, s. 10). Denne udprægede interesse for de videnskabelige aspekter i udviklingen af vacciner vidner om, at denne diskurs udgør en betydelig faktor for denne respondents rationaler omkring coronahåndteringen.

I forhold pressemødernes indhold og form set i et magttechnologisk perspektiv, udtrykker denne respondent flere gange en positiv holdning til fagpersonernes rolle ved disse: ”Det var meget godt

gået, for nu var det som om, at nu var det dem der talte, at nu var det ikke Mette Frederiksens tid til at være folkelig med leverpostejsmadder. Nu er det dem der står først, og man lader deres budskaber stå for sig selv. Det synes jeg var fint” (Bilag 1, s. 7, 9 & 10). Dog udtrykker R1 ligeledes, at han har forståelse for hvor stor en betydning at disse fagpersoners karaktere fik betydning for deres troværdighed: *”Jeg tror først og fremmest, at hvis vi går tilbage til nogle stereotyper, så har vi jo alle sammen nogle mennesker som vi stoler lidt mere på, bare når vi ser på dem, ikk? Så hvis der er en eller anden ældre, begavet professor med store tykke briller, som Kåre Mølbak, så tror man lidt på dem. Og der tror jeg simpelthen at det passede nærmest sådan, at hvis man skulle skrive filmen og caste personer, så tror jeg man ville caste Kåre selv.”*, eller: *”Der den mere folkelige ”Nu skal i høre, det her er op og ned” forståelige version fra Søren Brostrøm.”* (Bilag 1, s. 9). På trods af, at denne respondent er opmærksom på disse eksperters symbolske effekt, udtrykker han alligevel at han er positiv overfor pressemødernes opsætning, hvorfor dette ikke antages at kunne forklare denne respondents kritiske holdning til den politiske ageren for perioden.

KAPITEL 6

DISKUSSION

I henhold til graden af demokratisk legitimitet havde kun den ene (R4) af de to respondenter i gruppen af positivt stemte danskere en forståelse af, at man med den politiske ageren i denne periode berørte følsomme dele i basale demokratiske rettigheder. I gruppen der repræsenterede kritikerne, udtrykte de begge derimod selvstændigt en opfattelse af, at man med den politiske ageren i denne periode berørte dette emne. Af alle interview-personer var det dog kun R3, der udtrykte at han ikke var enig i, at denne magtudøvelse var legitim i coronakrisens tilfælde. De to andre, R1 og R4, mente derimod, at sådanne tiltag kunne være nødvendige og dermed legitime at indføre i korte perioder, under tilstande som denne.

Generelt for respondenterne, særligt i den positivt stemte gruppe, havde man svært ved at sætte ord på hvad der forbindes med demokratiske rettigheder og processer, og der var en ”selvfølgelighed” over deres svar herom, hvilket kan tolkes som om, at respondenterne aldrig har følt at disse parametre har været, eller vil blive truet. Altså, at de er fast en del af deres hverdag, at de ikke tænker over deres

tilstedeværelse. Der kan i den forbindelse argumenteres for at et sådant rationale binder Webers teori om traditionelle sociale handlinger. Altså, at man her handlede pr. automatik uden at reflektere yderligere over konsekvenserne ved dette. Her udtrykker R2 f.eks. at danskernes i situationer som denne burde ”*Rette ind til højre*” i forhold til politiske tiltag, hele fem gange igennem interviewet (Bilag 2, s. 1, 7, 9).

Hos respondenterne i gruppen af kritikere havde de imidlertid nemmere ved at sætte ord på hvad de forbinder med demokratiske rettigheder og processer, og de virker i højere grad til at have reflekteret over dette i forbindelse med deres ageren i den pågældende periode. F.eks. udtrykker R1 selvstændigt de refleksioner han har gjort sig omhandlende netop dette emne: at automatik i samfundsmæssige choktilstande ikke er forkert i velfungerende forvaltningssystemer som det danske. Her understreger R3 som den eneste, at han kun i meget ekstreme tilfælde mener at basale demokratiske rettigheder må undermineres. Der kan her argumenteres for, at det traditionsorienterede rationale formentlig har stadig stærkere hos gruppen af positivt stemte danskere.

I henhold til tillid som teoretisk perspektiv på respondenterne rationaler, synes både den horisontale, men i særdeleshed den vertikale tillid i forhold til eksperter, videnskabs – og fagpersoner at stå stærkt hos dem alle. I gruppen af positivt stemte udtrykker de begge også stor tillid til politikere, hvor der hos kritikerne findes en større grad af skepsis herom. Her påpeger R, at han ikke mente at politikerne havde gjort deres forarbejde godt nok, idét det ikke er første gang at en epidemi rammer vores samfund. Han udtrykker ligeledes skepsis omkring brugen af hastelovgivning som politisk redskab, grundet frygten for, at dette bliver ”det nye normal”. Denne skepsis findes imidlertid i endnu højere grad hos R3 der påpeger at han også før krisens indtog ikke havde meget tillid til politikernes kompetencer, og at hans tillid generelt er faldet siden. Her synes den vertikale tillid trods alt højere hos R1, idét at respondenterne alligevel mener, at det er OK at benyttes sig af hård magt og sætte demokratiet ude af spil for en stund, for at lade et automatisk system tage over. Der kan altså i gruppen af kritikere argumenteres for, at en manglende vertikal tillid til politikernes kompetencer ligger til grund for deres rationaler bag deres kritiske holdning til den politiske ageren i denne periode. At de alligevel handlede efter de udstukne retningslinjer, trods deres kritiske holdning hertil, kan imidlertid skyldes den førnævnte høje grad af vertikal tillid til videnskabelige institutioner og eksperter. Dette gør sig i øvrigt også gældende for R2 og R4 i gruppen af positivt stemte danskere.

Denne vertikale tillid til eksperter og videnskaben, kan imidlertid også tolkes som andet end tillid, hvis det ses i biomagtens lys. Anses pressemøderne som et magtteknologisk redskab, hvilket var den primære informationskanal for samtlige respondenter, kan der argumenteres for, at dette har virket som iscenesættelse af Statsmagten som samfundets hårde, men omsorgsfulde beskytter, netop med eksperterne og videnskabsfolkene i ryggen. Hos de positivt stemte respondenter fandtes, særligt hos R4, især et fokus på den autoritære lederfigur i Statsminister Mette Frederiksen. Der kan her argumenteres for, at pressemødernes opsætning her er slået særligt meget igennem og at personificeringen af Mette Frederiksen som landets omsorgsfulde beskytter er et udtryk herfor: *”Hun har taget alle forholdsregler hun overhovedet kunne, for at passe så godt på os danskere som overhovedet muligt. Jeg er hendes dyb taknemmelig for hendes ageren”* (Bilag 2, s. 13). Dette vel at mærke med den videnskabelige diskurs som det legitimerende element for de vedtagne politiske beslutninger, og der kan der argumenteres for at alle respondenter i høj grad kan siges at være påvirket af biomagten, tillid til politikere eller ej.

Med hensyn til den horisontale grad af tillid hos respondenterne, synes denne mere nuanceret hos disse respondenter. I gruppen af positivt stemte er den højere hos R2, der mener at danskernes *”gør hvad der bliver sagt”*, hvor den hos R4 er betydeligt lavere, da denne respondent mente at mange ikke fulgte restriktionerne godt nok i den pågældende periode. Det samme billede tegner sig i gruppen af kritikere. Her nærede R1 *”stolthed”* over danskernes måde at agere på, hvor R3 i højere grad mente at han selv og andre agerede ud fra et *”pres fra omverdenen”* for ikke at stikke udenfor, frem for grundet en høj grad af interpersonel tillid. Der kan i denne forbindelse argumenteres for, at årsagen til at de to respondenter der kom fra hver sin gruppe, på trods af deres lavere grad af horisontal tillid, alligevel handlede efter retningslinjerne skyldes biomagtens virk i form af selvdisciplinering gennem subjekternes overvågning af hinanden. Her kan Foucaults teori om, at individer ledes til at lede sig selv, have en forklarings i, at både R3 og R4 havde et stort fokus på andres adfærd. Hos R3 ses dette i forhold til, at man som borger generelt ikke ønsker at *”stikke udenfor”* og i R3’s tilfælde i forhold til at hun flere gange udtrykker at have indgået i diskussioner for at udtrykke sin uforståenhed overfor kritikere af de politiske tiltag i perioden. Begge tilfælde kan ses som et udtryk for, at man med biopolitikken under coronakrisens første fase skabte et rum hvor borgerne kunne styre sig selv, overvåge hinanden ud fra de *”aktuelle sandheder”* udstukket af staten og dermed ledes til at lede sig selv.

Ser vi på graden af affektuelle rationaler synes disse kun at forekomme hos gruppen af positivt stemte danskere. Heraf fremgår det at særligt frygten for at smitte andre var tilstedeværende, og årsag til at de begge fulgte de udstukne retningslinjer. Hos gruppen af kritikere var det i højere grad frustration over fremtidsudsigterne der gjorde sig gældende. Eftersom de alligevel valgte at følge de politiske tiltag, kan der derfor argumenteres for at netop denne følelse af frustration også har spillet ind på deres kritiske holdning til den politiske ageren i perioden.

Fælles for alle respondenter er imidlertid, at de alle i mere eller mindre grad taler om velfærdsstatslige værdier, når de omtaler danskernes samlede adfærd i denne periode. Her udtrykker særligt R1, R2 og R4 stolthed over, at danskernes generelt handler solidarisk. Der kan her argumenteres for, at et værdirationale ligger bag disse tre respondenters reaktion på den politiske ageren i denne periode, om de erklærer sig enige eller uenige med denne eller ej. Selvom R3 udtrykker at *"Om vi vil det eller ej, er vi alle trods alt gode socialdemokratier"*, kan der alligevel spores den største grundlæggende forskel hos denne respondent i sammenligning med de andre. Hos denne respondent er der et langt større fokus på de økonomiske konsekvenser, end på de sundhedsmæssige, hvortil han udtrykker at effekten af den politiske ageren under coronakrisens første fase, ikke var proportional med de økonomiske konsekvenser de muligvis bibringer. Der kan her argumenteres for at biomagten ikke virker lige så stærkt hos denne respondent fordi der her eksisterer et ganske andet syn på statens rolle i henhold til at opretholde livet hos den enkelte. Omvendt fokuserer respondenteren i høj grad på økonomiske tilstande, der i stedet synes at være målet hos denne respondent.

Denne forskel mellem kritikere og positivt stemte ses tydeligst hvis R3 sammenlignes med R4, der i sin sammenligning af den danske politiske ageren og den man havde i Sverige, ved coronakrisens begyndelse argumenterede her for, påpegede at den svenske tilgang var baseret på et andet menneskesyn end det danske. Argumentet var her, at den politiske ageren i Sverige var baseret på et samfundssyn, hvor økonomi står over befolkningens sundhed. *"En art kynisme over menneskelivet"*, i sammenligning med den danske. Om denne grundlæggende forskel skyldes et værdiorienteret rationale, eller om den skal findes i biomagtens grundkerne, nemlig forståelsen af, at man altid må stræbe efter at opretholde livet er imidlertid svært at påvise, men at dette er et udtryk for to ganske forskellige samfundssyn er derimod ganske tydeligt, kan der argumenteres for har været afgørende for disse respondenters modsatrettede reaktioner på den politiske ageren under coronakrisens første fase.

KONKLUSION

På baggrund af ovenstående analyse og den efterfølgende diskussion, kan det konkluderes at alle respondenter på den éne eller anden vis synes at være stærkt påvirket af den gældende videnskabelige diskurs. Alle respondenter udtrykker en meget høj grad af tillid vertikal til eksperter, videnskab og fagfolk, og det er altså ikke her kimen til deres forskellige reaktioner på den politiske ageren må findes.

Hos kritikerne findes generelt en større kritik af den politiske ageren i henhold til den demokratiske legitimitet. Hos R1 ses dette i forhold til en kritik af at tage hastelovgivning i brug som politisk redskab, hvor det hos R2 ses i forhold til hastelovgivningens faktiske indhold. Den mest markante forskel findes dog mellem de af respondenterne fra de to grupper, der nærer et diametralt modsat idé om statens rolle under kriser. Her havde den ene af kritikerne et fokus på at den politiske ageren i højere grad burde være styret af de langsigtede økonomiske konsekvenser af krisen, hvor respondenterne i den positivt stemte gruppe tænkte langt mere kortsigtet, og hvor orienteret imod det enkelte menneskes liv. Dermed synes respondenterne i den positive gruppe at være lettere påvirkelige overfor biomagten, end respondenterne i den kritiske gruppe. Dette bekræftes i, at disse respondenter nærrede en stor frygt for at smitte andre, der ikke synes at være til stede hos de kritisk stemte.

Slutteligt må det nævnes, at alle respondenter, i større eller mindre grad, udtrykte en forståelse for af at der er en særlig dansk måde at agere på i samfundsmæssig forstand, i det at de alle påpeger, at vi grundlæggende er solidariske og velfærdtænkende i vores grundkerne, og derfor ønsker at gøre alt for at vi som samfund opretholder flest mulige liv. Om denne opfattelse, herunder dennes indvirkning på respondenternes rationaler, skal forstås i et værdiorienteret perspektiv, et traditionelt perspektiv eller som et udtryk for at biomagten gennem magtteknologer for alvor har slået igennem som selvdisciplinerende effekt i befolkningen, afhænger af om man kigger på de positivt stemte eller de kritiske repræsentanter. Det er dog sikkert at konkluderer at denne diskurs har haft en betydning for at alle respondenter, kritikere eller ej, agerede efter de politiske tiltag i denne periode alligevel.

LITTERATUR

Andersen, Heine & Hans Henrik Bruun & Lars Bo Kaspersen (2003). *Max Weber. Udvalgte tekster Bind 2*. Hans Reitzels Forlag

Andersen, Heine & Kærgård, Niels (2009). *Rationalitet*. Den Store Danske Lex

Andersen, Jørgen Goul (2013). *Political sociology*. Hans Reitzels Forlag.

Andersen, Lars Erslev (2021). *Demokratiske valg i Irak tjener eliten og ændrer reelt intet*. <https://globalnyt.dk/demokratiske-valg-i-irak-tjener-eliten-og-aendrer-reelt-intet/> hentet 13/9/2022

Andersen, Lotte Bøgh, Kasper Møller Hansen & Robert Klemmensen (2012). *Metoder i statskundskab*. 2. udgave. Hans Reitzels Forlag

Antoft, Rasmus og Heidi Houlberg Salomonsen (2012). *Det kvalitative Casestudium*. Kapitel i ”Håndværk og Horisonter”. Syddansk Universitetsforlag

Bech, Sarah (2021). *Menneskerettigheder blev svækket under corona – og er blevet det de seneste fem år: Vi skal værne om vores frihed*. Jydske Vestjysten <https://jv.dk/artikel/menneskerettigheder-blev-sv%C3%A6kket-under-corona-og-er-blevet-det-de-seneste-fem-%C3%A5r-vi-skal-v%C3%A6rne-om-vores-frihed> hentet 25/9/2022

Bosse, Stine & Christoffer Badser, Jesper Vestermark, Charlotte Flindt Pedersen, Karen Stokkedal Poulsen. *Demokratiets tilstand i EU efter COVID-19*. Institut for Menneskerettigheder. CPH:DOX 2021. <https://www.youtube.com/watch?v=3pRzVFSHzNk> hentet 9/9/2022

Borre, Ole (2005). *Social tillid i Danmark*. Tidsskriftet Politica <file:///Users/Emma/Downloads/nefrederik,+2-Social+tillid+i+Danmark-red.pdf> hentet 20/12/2022

Brinkmann, Svend & Tanggaard, Lene (2015). *Kvalitative metoder*. 2. udgave. Hans Reitzels Forlag

Bøgh Andersen, Lotte & Kasper Møller Hansen og Robert Klemmensen (2012). *Metoder i Statskundskab*. Hans Reitzels Forlag

Carl, Anne Cathrine & Mikkel Lindberg Laursen, Anne Høgenhaven Simony, Mai Frisk Steffensen, Christoffer Badse, Lise Garkier Hendriksen, Trine Otto Hansen (2020). *Covid-19-tiltag i Danmark*. Institut for Menneskerettigheder. Advokat Samfundet. <https://menneskeret.dk/udgivelser/covid-19-tiltag-danmark-retssikkerhedsmæssige-menneskeretlige-konsekvenser> hentet 9/9/2022

Christensen, Jørgen Grønnegaard, Jensen, Jørgen Albæk, Mortensen, Peter Bjerre & Pedersen, Helene Helboe Pedersen (2010). *Når embedsmænd lovgiver*. DJØF/Jurist – og Økonomforbundets Forlag

Christensen, Jørgen Grønnegård & Jostein Askim, Dorte Gyrd-Hansen, Helle Bødker Madsen, Lars Østergaard (2021). *Rapport om myndighedernes håndtering af covid-19-pandemiens første fase*. Folketinget. <https://www.ft.dk/-/media/sites/ft/pdf/publikationer/haandtering-af-covid19-foraar-2020.ashx>

Christoffersen, Lisbet (2015). *Retsstat*. Den Store Danske. https://denstoredanske.lex.dk/retsstat_hentet_25/9/2022

Dam, Philip Sune (2020). *Gallup: Stort flertal mener, at Danmark har håndteret coronakrisen på passende vis – men unge skiller sig ud*. Berlingske. https://www.berlingske.dk/samfund/gallup-stort-flertal-mener-at-danmark-har-haandteret-coronakrisen-paa_hentet_7/9/2022

Drivsholm, Louise Schou (2021). Facebook sletter konspiratoriske og falske opslag om corona: "Det er censur". Dagbladet Information. <https://www.information.dk/indland/2021/02/facebook-sletter-konspiratoriske-falske-opslag-corona-censur>
Hentet 29/12/2022

DUF (2020). *Demokratianalysen 2020*. Dansk Ungdoms Fællesråd https://duf.dk/fileadmin/user_upload/Editor/documents/Viden/Demokratianalysen_2020_final1.pdf
hentet 9/9/2022

Ebbesen, Karen Munk & Harbo, Mette (2020). *Corona indtager ordbogen*. TV2 nyheder. <https://nyheder.tv2.dk/samfund/2020-06-18-corona-indtager-ordbogen-test-dig-selv-i-de-nye-ord-her>
Hentet 16/12/2022

Folketinget (2022). *Parlamentarisme*. https://www.ft.dk/da/leksikon/Parlamentarisme_hentet_4/9/2022

Fossum, Ingrid Marie (2020). *Kriser vælter ikke gamle demokratier*. Aarhus Universitet https://bss.au.dk/aarhus-bss-nyheder/samfund-1/2020/kriser-vaelter-ikke-gamle-demokratier_hentet_28/9/2022

Foucault, Michel (1994). *Viljen til viden*. København: Det lille Forlag.

Focault, Michel (1982). *The Subject and Power*. Critical Inquiry, Vol. 8, No. 4. The University of Chicago Press. <http://www2.kobe-u.ac.jp/~alexroni/IPD2018%20readings/IPD1%202018%20No.8/Foucault%20Subject%20and%20Power.pdf> Hentet 29/12/2022

Flyvbjerg, Bent (2015). *Fem misforståelse om casestudiet*. Kapitel 24 i *Kvalitative metoder – en grundbog*. Hans Reitzels Forlag.

FN (2020). *Demokrati og medborgerskab*. Globalis.
<https://www.globalis.dk/tema/menneskerettigheder/demokrati-og-medborgerskab> hentet 25/9/2022

Frølund Thomsen, Jens Peter (2009). *Klassisk og moderne politisk teori*. Red. Kaspersen, Lars Bo & Loftager, Jørn. Kapitel 47. Hans Reitzels Forlag.

Granov, Kristoffer (2014). *Demokratiets historie*. Dagbladet information.
<http://faktalink.dk/titelliste/demokratiets-historie> hentet 8/9/2022

Grundloven (1953). *Danmarks Riges Grundlov*. Kapitel 8.
<https://www.retsinformation.dk/eli/lta/1953/169#P71> hentet 25/9/2022

Gulli, Brita M. *Flad organisering*. <https://leksikon.org/art.php?n=808> Hentet 29/12/2022
Hansen, Mette Skov & Andersen, Thilde Thordal (2021). *Danskernes er verdensmestre i tillid. Men vil coronakrisen udfordre vores syn på hinanden?*. Kristelig Dagblad <https://www.kristeligt-dagblad.dk/danmark/der-skal-mere-end-en-coronakrise-til-ryste-danskernes-tillid> hentet 25/9/2022

Hansen, Søren Schultz (2020). *Kronik: Coronakrisen tager temperaturen på vores demokrati*. Altinget. *Kronik: Coronakrisen tager temperaturen på vores demokrati - Altinget - Alt om politik*: altinget.dk

Hansen, Karin (1991). *Det institutionelle perspektiv inden for den politiske videnskab*. *Politica*, 23
<file:///Users/Emma/Downloads/efischer,+p.pdf> hentet 21/9/2022

Heede, Dag (2007). *Det tomme menneske - introduktion til Michel Foucault*. Museum Tusulanums Forlag, Københavns Universitet.

Helder, Jørn (2021). *Vores Demokrati er virkelig en bekymring værd*. Samfundslederskab i Skandinavien <file:///Users/Emma/Downloads/6285-Artikelttekst-21900-1-10-20210620.pdf> hentet 25/9/2022

Hollyer, James R., Rosendorff, Peter & Vreeland, James Raymond (2011). *Democracy and Transparency*. *The Journal of Politics*. Vol 73, No. 4. The University Press and behalf of the Southern Political Science Association

Holm, Andreas Beck (2014). *Demokrati og legitimitet*. Tidsskrift.dk
<file:///Users/Emma/Downloads/terslev,+S69.artikkel1.pdf>
hentet 15/12/2022

Holst, Emma Qvirin (2020). *Sundhedsjurist advarer: Folketinget har afgivet demokratisk kontrol med hasteloven*. Altinget.
<https://www.altinget.dk/artikel/sundhedsjurist-advarer-folketinget-har-afgivet-demokratisk-kontrol-med-hastelove>
Hentet 11/8/2022

Hvilsted, Poul (2020). *Coronavirussen og den seneste hastelovgivning*. Horten
<https://www.horten.dk/nyhedsliste/2020/marts/coronavirussen-og-den-seneste-hastelovgivning>

Hentet 12/12/2022

Ingemann, Jan Holm (2013). *Videnskabsteori for økonomi, politik & forvaltning*. Samfundslitteratur

CPH:DOX (2021). Demokratiets tilstand i EU efter COVID-19. Institut for menneskerettigheder. <https://menneskeret.dk/arrangementer/cphdox-debat-demokratiets-tilstand-eu-covid-19> hentet 29/12/2022

Jensen, Ole B. & Schultz (2020). *Det epidemiske samfund*. 1. udgave, 1. oplag. Hans Reitzels Forlag

Jensen, Jakob Linaa (2020). *Debat: Det danske demokrati har fået coronavirus – og har brug for en respirator*. POV International <http://pov.international/det-danske-demokrati-har-faet-corona-og-har-brug-for-en-respirator/> hentet 14/9/2022

Karner, Lasse (2020). *I Asien er autoritære tendenser på fremmarch i gamle såvel som nye demokratier*. *Dagbladet Information*. <https://www.information.dk/udland/leder/2020/10/asien-autoritaere-tendenser-paa-fremmarch-gamle-saa-vel-nye-demokratier> hentet 13/9/2022

Kvale & Brinkmann (2009). *Interview – Introduktion til et håndværk*. 2. udgave. Hans Reitzels Forlag.

Krasnik, Martin (2020). *Undtagelsestilstand*. Weekendavisen. <https://www.weekendavisen.dk/2020-11/samfund/undtagelsestilstand> Hentet 11/8/2022

Kristensen, Jens Erik & Hermann, Stefan (2009). *Klassisk og moderne politisk teori*. Red. Kaspersen, Lars Bo & Loftager, Jørn. Kapitel 43. Hans Reitzels Forlag.

Kroghsholm, Lone & Michael Bækgaard & Roger Buch (2020). *Demokratiets krise er stærkt overdrevet*. MediaJournal. <https://9pdf.org/document/qo5gd187-demokratiets-st%C3%A6rkt-overdrevet-borgerne-tilfredse-demokratiske-tilfredse-politikerne.html> hentet 28/9/2022

Knudsen, Lisbeth (2021). *Danskernes er bekymrede for demokratiets tilstand*. Altinget. <https://www.alinget.dk/artikel/danskerne-er-bekymrede-for-demokratiets-tilstand> hentet 7/9/2022

Krogh, Jonas Madsen, Kim Sass Mikkelsen, Martin Bækgaard & Julian Christensen (2020). *Nedlukningen af Danmark styrkede de lediges tillid til de politiske institutioner*. Roskilde Universitet, 2. version. https://rucforsk.ruc.dk/ws/files/67369430/Faktaark_3FA_f_rdig.pdf Hentet 27/9/2022

Larsen, Karsten D. (2011). *Udvikling af det kvalitative forskningsinterview*. Aarhus Universitet. https://psy.au.dk/fileadmin/Psykologi/Forskning/Kvalitativ_metodeudvikling/NB33/Virtuel_kvalitative_interviews.pdf hentet 23/9/2022

Latana (2021). *Democracy Perception Index Report 2021*. Alliance of Democracies

Lisbygd, Christina Boutrup (2021). *Sådan fungerer Kinas ekstreme karantænesystem*. TV2. 01-09-2021. <https://nyheder.tv2.dk/2021-08-31-saadan-fungerer-kinas-ekstreme-karantaenesystem-fortaeller-tv-2s-korrespondent> Hentet 31/08/2022

Lopes, Marina (2021). *Not even Singapore's rules could keep the coronavirus at bay*. The Washington Post https://www.washingtonpost.com/world/asia_pacific/covid-singapore-lockdown-virus/2021/05/21/8870ca20-b6f5-11eb-bc4a-62849cf6cca9_story.html Hentet 4/9/22

Loftager, Jørn (2011). *Legitimitet*. Den Store Danske. <https://denstoredanske.lex.dk/legitimitet> hentet 25/9/2022

Maillard, Robin & Zalc, Julien (2020). *Uncertainty/EU/HOPE. Public opinion in times of covid-19*. Public Opinion Monitoring Unit within the Directorate-General for Communication of the European Parliament. https://www.europarl.europa.eu/at-your-service/files/be-heard/eurobarometer/2020/public_opinion_in_the_eu_in_time_of_coronavirus_crisis/report/en-covid19-survey-report.pdf hentet 7/9/2022

Men in Black (2022). *Manifest*. <https://meninblack.dk/manifest/> Hentet 29/12/2022

Mik-Meyer, Nanna & Villadsen, Kaspar (2007). *Magtens Former – Sociologiske perspektiver på statens møde med borgeren*. Hans Reitzels Forlag.

Mogensen, Lars Trier (2020). *Statsministeren spiller hasard med folkestyret under coronakrisen*. Altinget <https://www.alinget.dk/artikel/lars-trier-mogensen-statsministeren-spiller-hasard-med-folkestyret-under-coronakrisen> Hentet 11/8/2022

Pagh-Schlegel, Peter (2020). *Dagens overblik, Samlet Folketing stemmer for vidtgående hastelov*. Altinget. <https://www.alinget.dk/artikel/dagens-overblik-samlet-folketing-stemmer-for-vidtgaende-hastelov> Hentet 11/8/2022

Petersen, Michael Bang & Roepstorff, Andreas (2021). *Danskernes adfærd og holdninger til corona-epidemien. Resultater fra HOPE-projektet*. Aarhus BBS. 21/5/2021.

Petersen, Michael Bang & Marie Fly Lindholt & Frederik Jørgensen (2022). *Håndteringen af Coronaepidemien og Borgernes Adfærd, Tillid og Trivsel*. Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet. [3-baggrundspapir-ha-ndteringen-af-coronaepidemien-og-borgernes-adfaerd-tillid-og-trivsel.pdf \(fm.dk\)](https://www.statskundskab.aarhusuni.dk/3-baggrundspapir-ha-ndteringen-af-coronaepidemien-og-borgernes-adfaerd-tillid-og-trivsel.pdf) hentet 8/9/2022

Petersen, Anne Sofie Møller & Christoffer Laursen Hald, Julie Almann Larsen, Mikkel Walentin Mortensen, Steffen Neupert (2020). *Vi stod overfor historiens største krise – sådan har økonomien det i dag*. TV2 Nyheder. <https://nyheder.tv2.dk/business/2020-09-11-vi-stod-overfor-historiens-stoerste-krise-saadan-har-oekonomien-det-i-dag> Hentet 4/9/22

Rasmussen, Mikkel Vedby (2021). *Krisesamfundet*. Informations Forlag

Reiermann, Jens (2017). *Demokratiet i Danmark; Mindre Tryghed, mindre tillid og mere lukkethed. Mandag Morgen*. <https://www.mm.dk/artikel/demokrati-i-danmark-mindre-tryghed-mindre-tillid-og-mere-lukkethed> hentet 28/9/2022

Reuters (2022). *Østrig har vedtaget omstridt lov om vaccinepligt. Jyllandsposten*. 20-01-2022 <https://jyllands-posten.dk/international/europa/ECE13661234/oestrig-har-vedtaget-omstridt-lov-om-vaccinepligt/> Hentet 31/08/2022

Retsinformation, 2020. *Sagsforløb L133 og 158*.

Richter, Jasmin (2011). *Magt og afmagt i individets liv*. Psyke & Logos. Dansk psykologisk Forlag. <https://tidsskrift.dk/psyke/article/view/8730> hentet 23/12/2022

Statsministeriet (2020). *Situationen kommer til at stille kæmpe krav til os alle sammen*. Statsminister Mette Frederiksens indledning til pressemøde i Statsministeriet om corona-virus den 11. marts 2020. <https://www.regeringen.dk/nyheder/2020/statsminister-mette-frederiksens-indledning-paa-pressemoeede-i-statsministeriet-om-corona-virus-den-11-marts-2020/> Hentet 31/8/2022

Shirer, William (1950). *The Rise and Fall of the Third Reich*. New York, NY: Simon & Schuster.
Schou, Søren (2013). *Verdenskrise og politisering*. Dansk litteraturhistorie.dk

Skatteministeriet (2022). *Bekendtgørelser*. <https://love/bekendtgørelser/> hentet 8/9/2022

Stie, Hans-Henrik Busk (2020). *Coronakrisen er ikke som andre kriser – derfor vokser den økonomiske ulighed i Danmark*. TV2 Nyheder. <https://nyheder.tv2.dk/samfund/2020-11-16-coronakrisen-er-ikke-som-andre-kriser-derfor-vokser-den-oekonomiske-ulighed-i>
Hentet 4/9/2020

Sundhedsstyrelsen (2018). *Nudge-rapport. Undgå smitte på skolen – inspiration til lette løsninger*. I Nudge You. <https://www.sst.dk/-/media/Udgivelser/2020/Corona/Nudge-rapport.ashx?la=da&hash=A9909BCA94201A765471B4EF1952D40E2B7E8F45>
Hentet 29/12/2022

Sundhedsstyrelsen (2022a). *Kommunikations-indsats om COVID-19*. Sundhedsstyrelsen <https://www.sst.dk/da/Om-os/Kommunikation/Kampagner/COVID-19>
Hentet 29/12/2022

Sundhedsstyrelsen (2022b). *Tidslinje for covid-19. Statens Serum Institut*. <https://www.ssi.dk/-/media/arkiv/subsites/covid19/presse/tidslinje-over-covid-19/covid-19-tidslinje-for-2020-2022-lang-version---version-1---april-2022.pdf?la=da>
Hentet 5/9/2022

Statsministeriet (2020). *Pressemøde d. 4. november 2020*. <https://www.stm.dk/presse/pressemoeedearkiv/pressemoeede-den-4-november-2020/>
Hentet 25/12/2022

Svensson, Palle (2015). *Demokrati og politisk deltagelse*. Aarhus Universitet.
<file:///Users/Emma/Downloads/lbaulund,+Demokrati+og+politisk+deltagelse.pdf> hentet 21/9/2022

Svendson, Gert Tinggaard (2020). *Forsker: Danmarks verdensrekord i tillid hjælper os i kampen mod corona*. Forskerzonen hos Videnskab.dk <https://videnskab.dk/forskerzonen/kultur-samfund/forsker-danmarks-verdensrekord-i-tillid-hjaelper-os-i-kampen-mod-corona> hentet 25/9/2022

Søe, Carl-Emil (2020). *Danmark får førsteplads – intet sted i EU er borgerne mere tilfredse med deres regerings coronahåndtering*. TV2 <https://nyheder.tv2.dk/politik/2020-06-22-danmark-faar-foersteplads-intet-sted-i-eu-er-borgerne-mere-tilfredse-med-deres> hentet 7/9/2022

Sørensen, Lasse Berg (2020). *Derfor holder Kina fast i sin strikse nul-covid-politik*. Danmarks Radio Udland.
Hentet 15/12/2022 <https://www.dr.dk/nyheder/udland/overblik-derfor-holder-kina-fast-i-sin-strikse-nul-covid-politik>

Terp, Signe (2021). *Protestgruppen Men In Black udgiver manifest: Vi ønsker et fundamentalt anderledes samfund*. Berlingske <https://www.berlingske.dk/samfund/protestgruppen-men-in-black-udgiver-manifest-vi-oensker-et-fundamentalt> Hentet 27/9/2022

Toft, Cecilie (2020). *Under genåbningen er der fortsat tårnhøj opbakning til regeringens coronastrategi*. Altinget. <https://www.alinget.dk/artikel/under-genaabningen-er-der-fortsat-taarnhoej-opbakning-til-regeringens-coronastrategi> hentet 7/9/2022

Tranberg, Caroline (2021). *Mere magt til politikerne: Her er forskellene på den nye og gamle epidemilov*. Altinget. <https://www.alinget.dk/artikel/mere-magt-til-politikerne-her-er-forskellene-paa-den-nye-og-gamle-epidemilov> hentet 4/9/2022

Torpe, Lars (2009). *Politisk kultur – fra civic culture til til social kapital*. Klassisk og moderne politisk teori. Kapitel 58. Hans Reitzels Forlag.

Torpe, Lars (2007). *Associations do matter for social capital*. Aalborg Universitet.

Undervisningsministeriet (2008). *Demokrati under anden verdenskrig*.
<http://static.uvm.dk/publikationer/2008/demokratikanon/kap29.html> hentet 28/9/2022

Voxmeter a (2021). *Flertal af danskere: Regeringen har kalret et år med corona godt*. Ritzau <https://voxmeter.dk/flertal-af-danskere-regeringen-har-klaret-et-aar-med-corona-godt/>

YouGov (2020). *Danskerne har størst tillid til myndighedernes håndtering af coronaviruskrisen i Norden*. Via Ritzau <https://via.ritzau.dk/pressemeddelelse/danskerne-har-storst-tillid-til->

[myndighedernes-handtering-af-coronaviruskrisen-i-norden?publisherId=10528407&releaseId=13590231](#) hentet 7/9/2022

Yin, Robert K. (2003). *Case Study Research – Design and Methods*. SAGE Publications. 3. udgave

Østergaard, Uffe (2020). *I dag undermineres demokratiet i demokratiets navn af politikere og andre jakkesæt. Demokratiets krise belyst grundigt gennem 14 landeanalyser*. Information.
<https://www.information.dk/kultur/anmeldelse/2020/09/dag-undermineres-demokratiet-demokratiets-navn-politikere-andre-jakkesaet> hentet 29/8/2022